

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2017. OKTÓBER–NOVEMBER | 73. ÉVF. 8–9. SZÁM | 600 Ft

DIGITÁLIS JÖVŐKÉP

EGER 1774
ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

tantrend.hu

– amit az oktatásról tudni kell

TanTrend

OKTATÁSI PORTÁL

**Az Eszterházy Károly Egyetem
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetének
új, oktatási hírportálja**

A TanTrend kiemelten foglalkozik a magyar oktatás helyzetével, jó gyakorlatokkal, digitális pedagógiával, a Nemzeti alaptantervvel, tankönyvekkel és minden oktatás-nevelést érintő kérdéssel. A szakmaiság mellett szórakoztató, pedagógiához kapcsolódó kvizekkel, érdekességekkel, oktatási LEG-ekkel és tippekkel, interjúkkal is találkozhatnak a honlapon.

A TanTrend célja, hogy hiteles, pontos tájékoztatást nyújtson a köznevelést és a felsőoktatást érintő aktuális kezdeményezésekről, eseményekről, a pedagógusok, szülők és tanulók számára érdekes hírekkel, cikkekkkel, ismeretterjesztő anyagokkal.

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

www.tantrend.hu

Smart + People = Smart People?

Szöveg: **Balatoni Kinga Cecília** főszerkesztő

A HAPILabs kutatói 2014-ben fejlesztették ki az étkezések gyorsaságát, valamint az ételek sótartalmát mérő okosvillát, amely vibrálással vagy pici áramütéssel jelzi, ha használója eltér az egészségügyileg javasolt értékektől. A Sensoria cég 2015-ben alkotta meg a futás közben a megfelelő lábtartást ellenőrző és a hőértékes figyelmeztést az okosórára megküldő okoszoknit, hogy tulajdonosa tudja, ha lába rossz szögben érkezik a talajra. Szintén ebben az évben jelentkezett a Netflix azzal az okoszoknival, amely jelzi a tévének, hogy álljon le a műsor sugárzásával, mert tulajdonosa elaludt, úgysem látja a reklámokat. A Samsung 2016-ban dobta piacra a fogyó élelmiszert önállóan is megrendelni képes okoshűtőt. A legmenőbb mégis a God International, amely évezredek óta piacvezető Smart People rendszerével.

A Smart People egy önmagát fejlesztő rendszer, mely az egész világon elterjedt. Fantasztikus funkciói vannak, és egyszerre több alkalmazás is képes futni rajta. A Smart People 1.0 még csak a játékokat szedi darabokra, a 2.0 már számolni, írni és olvasni is tud, a 3.0 és a későbbi típusok pedig már egyre több és mélyebb gondolkodási és alkotási funkcióval bírnak. A középkategóriás 5.0 két- és háromismeretlenes egyenletek megoldására is képes, a 7.0 pedig nehéz súlyokat elbíró térsztrahidak építését is meg tudja oldani (már ha megfelelően beállítjuk azt az alkalmazáskezelőben). A Smart People 9.0 az eddigi legrágább rendszer, de ő már kritikus gondolkodásra, önismeretre, etikus, empatikus magatartásra és – a University telepítésével – fejlesztő és világmegváltó dolgokra is képes.

Sajnos azonban a God International jelezte, hogy a Smart People 10.0-nál valami elakadás van, várni kell a megjelenésével, ugyanis a 9.0 más, a Smart People rendszerével nem kompatibilis, külső rendszerekre kezdett kapcsolódni, aminek hatására kezdi átadni azoknak saját memóriakapacitását, elvesztve így különleges rendszerfunkcióit. Mivel a Smart People-t önálló rendszerfrissítő képességgel dobták piacra (világra), a 9.0-nak saját magát kellene frissítenie. A God International ezúton kéri a Smart Family és a Smart School helyi fejlesztő szervezeteket, hogy a valódi fejlesztés és a Smart People piacelsőségének megtartása – *egyáltalán*: piacon maradása érdekében ne csak a Smartot, hanem a People-t is fejlesszék!

Új Köznevelés magazin

Kiadó: Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (EKE OFI)

Felelős kiadó: Dr. Liptai Kálmán, az Eszterházy Károly Egyetem rektora

Felelős szerkesztő: Kamp Alfréd, az EKE OFI Tartalomfejlesztési és Tankönyvkiadási Igazgatóság Pedagógiai Kiadványszerkesztő Központ igazgatója

Főszerkesztő: Balatoni Kinga Cecília

Szerkesztőbizottsági tagok: Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán

Tanácsadó testület: Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs

Szerkesztő: Indri Dániel

Olvasószerkesztő: Földes Zsuzsanna

Tördelés: Pattantus Gergely

Az Új Köznevelés lapszámait minden iskola

egy példányban ingyenesen megkapja.

További példányszámok, illetve egyéb megrendelés esetén egy lapszám ára 600 Ft.

Előfizetés/megrendelés: koznevelas@ofi.hu

Hirdetés: koznevelas@ofi.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk:

koznevelas@ofi.hu (Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.)

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70.

Levelezési cím: EKE OFI, 1581 Budapest, Pf. 14.

E-mail: koznevelas@ofi.hu

Honlap: folyoiratok.ofi.hu/uj-koznevelas

Layout-tervek: Salt Communications Kft.

Címoldal: DQ projekt (ábra: DQ Institute, www.dqinstitute.com)

Fotók: Shutterstock.com

ISSN 2064-0625

Terjedelem: 3,25 ív

Készült: 5000 példányban

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Balatoni Kinga Cecília: Smart + People = Smart People?

AKTUÁLIS

- 3 Október 23-ra emlékezünk

OKTATÁS-NEVELÉS

- 4 Óvodapedagógia
Út, ver, tör, zúz – az agresszív gyerek
- 6 CO-GAME projekt – A kulturális örökség oktatása videojátékokkal
- 8 Szabó Magda a katedrán
- 14 Közös a profilunk
Generációelméletek

A HÓNAP TÉMÁJA: DIGITÁLIS JÖVŐKÉP

- 17 Bevezető
- 18 DQ projekt – Felkészült gyermeke a digitális jövőre?
- 28 A Neumann János Számítógép-tudományi Társaság
- 34 Útikalauzok a kommunikációs technológiák dzsungelében
- 40 A mint Alma, A mint Apple – Ábécé felnőtteknek
- 42 Vélemény
Aczél Petra: IQ + IQ
Balázs Géza: Felelőtlen jövőképek

A MI VILÁGUNK

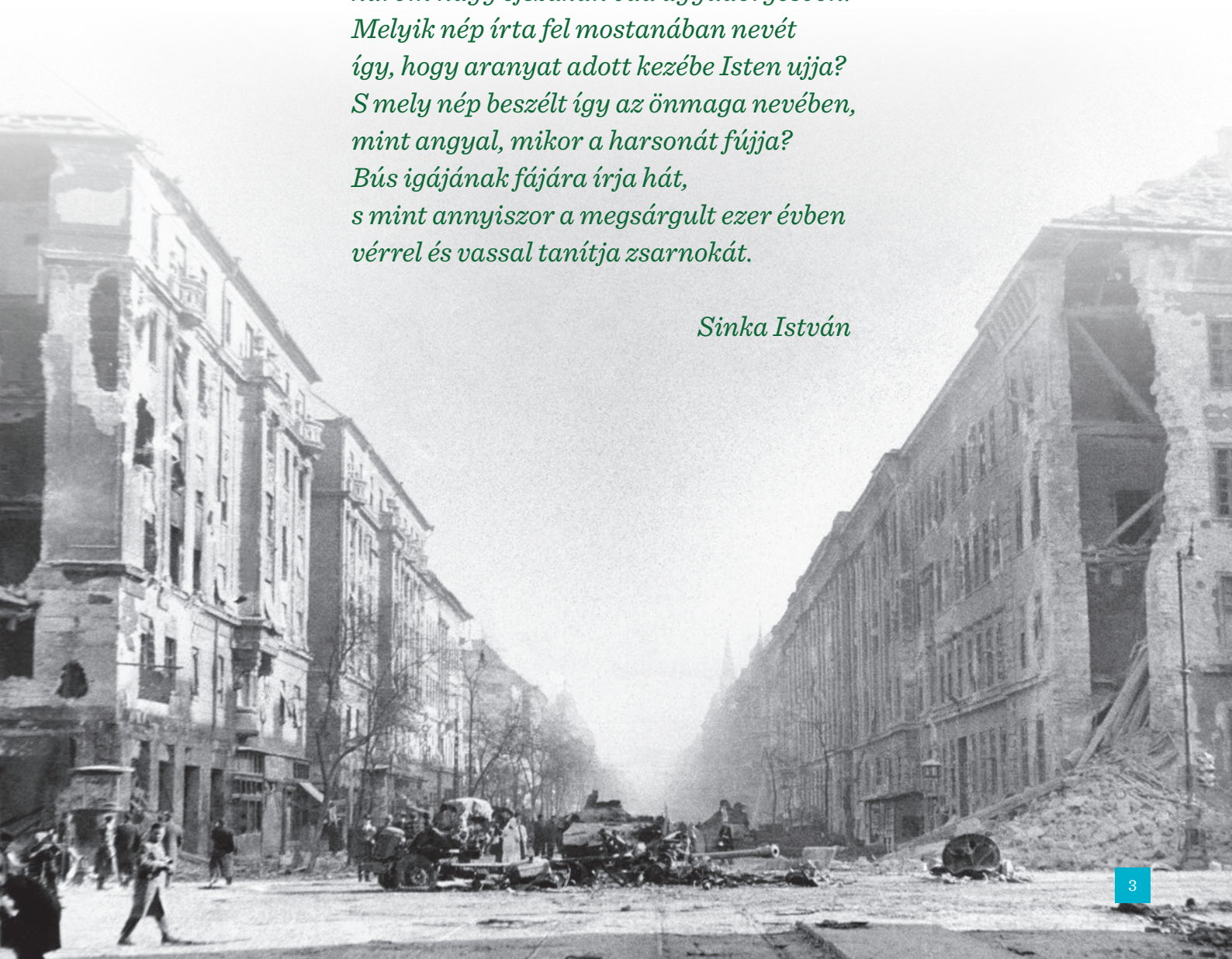
- 44 Osztályfőnöki óra
A munka és a felelősség megosztása
- 46 Kaleidoszkóp
40 éves a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság
- 48 Évfordulók
Csinszka (Boncza Berta), Erkel Ferenc
- 50 Iránytű
- 51 Pályázatok
- 52 Programajánló

Október 23.

Üdv néked Ifjúság! (1956. október 26.)

*Üdv néked Ifjúság! Üdvözlégy magyar nép,
ki lángban és vérben születél meg újra
három nagy éjszakán vad ágyúdörgésben!
Melyik nép írta fel mostanában nevét
így, hogy aranyat adott kezébe Isten ujja?
Smely nép beszélt így az önmaga nevében,
mint angyal, mikor a harsonát fújja?
Bús igájának fájára írja hát,
s mint annyiszor a megsárgult ezer évben
vérrel és vassal tanítja zsarnokát.*

Sinka István

Üt, ver, tör, zúz - az agresszív gyerekek

Szöveg:
Szódy Judit

Az agresszív gyereket nagyon nehéz jól kezelni. Dühöngés közben nem ér el hozzá az intő szó. Ha egyáltalán szóhoz jutunk mellette.

Ranschburg Jenő szerint agresszió mindig volt és mindig is lesz a gyerekcsoportokban. A gyerekek (főleg a fiúk) már nagycsoportos óvodásként össze-összemérik erejüket, óhatatlanul elkezdik felállítani a közösségen belüli rangsort, hogy utána ismét békességben folyjon tovább az élet. Az ilyen kisebb harcokat nem kell mindenáron megszüntetni (nem is lehet), arra azonban figyelni kell, hogy a rangsorképző agresszió kulturált mederben maradjon.

Ettől eltérő jelenség, ha egy gyerek minden vélt vagy valós, kisebb-nagyobb sérelemre agresszív választ ad. Az is, ha a gyerekek kipécéznék valakit, és „rászállnak”. Ezekben az esetekben a gyerekek, a közösség és önmagunk védelmében is tennünk kell valamit. De mégis mit?

A jutalmazott agresszió hatása

A pszichológia-pedagógia történetének volt egy korszaka, amelyben úgy vélték, hogy az agresszió a felgyülemlett feszültség „kirobbanása”, ezért a gőzt időnként ki kell engedni, hogy utána újra megfelelően tudjunk működni. Ebből a feltevésből fakadt az a (téves) következtetés, hogy az agresszív gyerekeknek jót tesz, ha verekedős, háborús filmeket néz, ilyen számítógépes játékokat játszik, vagy ha kifejezetten agresszivitásra készítetik: adja ki a dühét, kiabáljon, vagy püföljön egy párnát. A kutatások azonban ezt az elméletet nem igazolták. Voltak kísérletek, amelyek ugyan azt mutatták, hogy csökken bennünk a feszültség, ha megtoroljuk a bennünket ért sérelmet, azonban, *ha a környezet jóváhagyja, sőt jutalmazza az agresszív viselkedést, az általában fokozza a későbbi agresszív megnyilvánulásokat.*

De térjünk vissza a mindennapi életbe! Létezik egyáltalán olyan helyzet, amikor szülőként vagy pedagógusként jutalmaznánk az agressziót? Létezik. Ha egy

kislányról derül ki, hogy verekedős, a szülei többnyire teljesen nyíltan és őszintén elítélik a viselkedését. De ha fiúról van szó, könnyen lehet, hogy megdorgálják, de lelkük mélyén büszkék rá, hogy belevaló a gyerekük, aki nem hagyja magát. Ezt a rejtett, csak a metakommunikáció szintjén megjelenő elismerést a gyerek persze megérzi. (Lányoknál inkább a verbális agressziót erősíti meg a környezet ezen a módon.)

A másik fajta közvetett jutalmazási mód az, amikor a gyerek rájön, hogy *ha eleget balhézik, megkapja, amit szeretne.* Ha veszekszik, tör-zúz, vagy ha önmaga felé fordítja az agressziót, és a falba veri a fejét, végül úgyis ő győz – így egyre gyakrabban alkalmazza ezt a módszert.

A jutalmazás tehát valójában nem segít abban, hogy a gyerek „kiengedve a gőzt” békésen élje mindennapjait. Az agresszió támogatása inkább fokozza az agresszív viselkedés megjelenésének esélyét.

A büntetett agresszió hatása

Ahogy az agresszív viselkedés támogatása, úgy a büntetése is csak látszólag jó döntés. Ugyan kísérletek igazolták, hogy az a viselkedéstípus, amiért a gyerek következetesen büntetést kap, ritkábban jelenik meg (mert fél a következményektől), a kutatásokból kiderül, hogy az agresszív viselkedésért *enyhén büntetett* gyerek még agresszívebb lesz, mint előtte, mert a büntetés nem kelt benne komoly félelmet, viszont fokozza a frusztráltságát, dühössé teszi. Azok a gyerekek pedig, akik *komoly büntetést* kaptak nemkívánatos viselkedésükért, ritkábban voltak agresszívak nyíltan, hiszen féltek a további büntetéstől, viszont az agresszió sokszor tört náluk a felszínre szimbolikus formában: játék során vagy éppen valamilyen szokatlan, furcsa viselkedés képeiben. A súlyos büntetések megtörhetik az egészséges személyiségfejlődést, és káros irányba tolhatják.

A büntetés másik hátrányos hatása, hogy többnyire csak addig hat, amíg a gyerek tudja, hogy figyelik, vagy tudja, hogy kitudódhat, amit csinál. Ha nincs mitől félnie, akkor felszabadul a gátlás alól. A kiserdő szélén kínozhatja a macskát, összefirkálhatja a liftajtót, rajzszöveget csempészhet a tanár székére, a csúszda mögött elveheti a kisebbek homokozóvödrét. A belső értékrend nem változik, a gyerek viselkedése továbbra is kívülről szabályozott.

A jó modell

A fent említett kísérletekben nemcsak az anyhe, illetve a komoly büntetés hatását vizsgálták, hanem azt is, hogy milyen mértékű agresszió jellemzi azt a gyereket, akit *nem vagy csak ritkán büntetnek* az agresszív viselkedés miatt. Kiderült, hogy voltak agresszív megnyilvánulásai, de korántsem annyi, mint azoknak, akik anyhe büntetést kaptak. Az ok az, hogy akit nem büntetnek (gyakran), abban nem marad tüske, ami feszültséget kelt, ezért aztán nincs az agresszióknak üzemanyaga. Ráadásul, mivel nem kell félniük a megtorlástól, ezek a gyerekek a mindennapi élet elkerülhetetlen frusztrációira azonnal reagálhatnak: lehetnek ott és akkor dühösek, haragosak, és a probléma megértésében vagy feldolgozásában számíthatnak szüleik segítségére. Egyben megfelelő modellt is kaphatnak, hogy hogyan kezeljék a feszültségüket.

Goodenough szerint a szülő önuralma a legjobb garancia a gyermek önuralmára. Ha a gyerek rendszeresen azt látja, hogy a számára fontos felnőttek higgadtan kezelik a nehézségeket, nem esnek kétségbe, és nem lesznek dühösek, akkor ők maguk is hasonlóan fognak viselkedni kritikus helyzetekben. Ha a szülő frusztráció hatására dühöng, másokat hibáztat, tör-zúz vagy üt, akkor a gyerek is ezt a modellt veszi át, hiszen nem áll más minta a rendelkezésére. Szomorú tény, hogy ezek a gyerekek az éles konfliktushelyzetekben érzik elemükben magukat, hiszen ez számukra az ismerős, az otthonos. Szeretnek verekedni, veszekedni, hisz ebben van gyakorlatuk. Hazai pályán pedig elég nehéz hatni rájuk.

Hormonbomba

Vannak gyerekek (és felnőttek is), akik egyáltalán nem tűrik a frusztrációt. Akár szándékosan, akár véletlenül bántja meg őket valaki, ugranak, hogy megtorolják. Valójában ilyenkor az agyat elárasztó stresszhormon gátolja a gondolkodást, nem hagy lehetőséget a helyzet objektív megítélésére, csak kiadja az ősi parancsot: „Üss vagy fuss!” A stresszhormonra való túlérzékenység csecsemőkorban alakul ki, többnyire azoknál jelenik meg, akiket a korai időszakban sokat hagytak sírni, és akiket sokat hagytak egyedül. Vizsgálatok alapján *az ilyen gyerekeknek és felnőtteknek az átlagnál fejletlenebb a homloklebenyük, amely a viselkedés tervezéséért, a társadalmi gátlásokért és a problémamegoldó képességért is felelős*. Ebben a helyzetben stressz hatására értelmezés és problémamegoldás helyett egyszerűbb, ősbíró reakció jelenik meg: az agresszió.

Hogyan segítsünk a gyerekek az óvodában?

- Dühöngés közben a gyerek nem képes a kifinomult gondolkodásra: „hegyi beszéd” helyett szorítkozunk határozott, rövid utasításokra, ne féljünk fizikailag is jelezni a határokat: fogjuk meg a kezét, nézzünk a szemébe, vagy tereljük ki másik helyiségbe!
- Éles helyzetben ne firtassuk, hogy „ki kezdte!” Elsődleges cél a dühöngés, verekedés leállítása. Amikor már minden békés, akkor beszéljük meg a felekkel az esetet!
- Ne ragaszkodjunk a bocsánatkéréshez, csak javasoljuk! Ha a gyerek dühe elmúlt, és felfogta, hogy jogtalanul tett kárt valakiben/valamiben, úgymint bocsánatot fog kérni. Ha még mindig jogosnak érzi a dühét, és ennek ellenére bocsánatot kell kérnie, csak a frusztrációját növeljük, ráadásul képmutatásra tanítjuk.
- Játsszunk olyan drámajátékokat, amelyek során megtanulnak a gyerekek agresszió nélkül, aszszertív módon kommunikálni!

Hogyan segítsünk a szülőknek?

- Osszuk meg a fenti tanácsokat velük is!
- Javasoljuk az agresszív gyerek szüleinek, hogy írássák be őt sportolni! A keleti harcművészetek által képviselt filozófia (önuralom, magunk és mások tisztelete, csapatszellem) például segíthet csökkenteni az agresszív megnyilvánulásokat, és az agressziót elfogadható mederbe terelni.
- Éreztessük velük beszélgetéseink során, hogy nem az esetleges nevelési hibáikra szeretnénk rávilágítani, hanem együttműködnénk a változásban!
- Ha kóros folyamatokat, jeleket látunk, kérjünk segítséget az óvodapszichológustól!

Olvasnivalók

- Ranschburg Jenő: *Az iskolai agresszió pszichológiai motívumai*. www.ofi.hu/tudastar/ranschburg-jeno-iskolai
- Ranschburg Jenő: *Félelem, harag, agresszió*. Budapest: Saxum, 2012.
- Gerhardt, Sue: *A szükséges szeretet*. Budapest: Oriold Books, 2009.
- Wildmer, Salome: *Dehogyan akarok én verekedni!* Budapest: Egmont, 2001.

CO-GAME projekt

A kulturális örökség oktatása videojátékokkal

Szöveg: **Bíró Dániel** | Szaktanácsadó: **Szári Norbert** | Fotó: CO-GAME projekt

A projektről

A gyerekek egészségéért, társas kapcsolataiért aggódo pedagógusok, pszichológusok részéről számos kritika éri manapság a számítógépes és videojátékokat. Azonban olyan pozitív példákkal is találkozhatunk, amelyek azt bizonyítják, hogy ezek a játékok az „üres” szórakoztatáson túl tanulási célokat is szolgálhatnak, s hatékonyan képesek fejleszteni a tanulók stratégiai, logikai, történetalkotási és programozási képességeit. Az itt bemutatott CO-GAME projekt célja is egy hasonló videojáték fejlesztése: a benne részt vevő fiatalok olyan játékokat alkotnak közösen, amelyeket különböző történelmi események, személyek és helyszínek inspiráltak.

A program 2015 decembere és 2017 novembere között zajlik az Erasmus+ európai oktatási együttműködések támogatásával. A főbb projekttevékenységek a következő elemekből épülnek fel: kutatások és tanulmányok az oktatási célú videojátékokról, tananyagfejlesztés, tanártovábbképzés, történelmi korok által ihletett videojátékok készítése, az eredmények szélesebb körben való megismertetése.

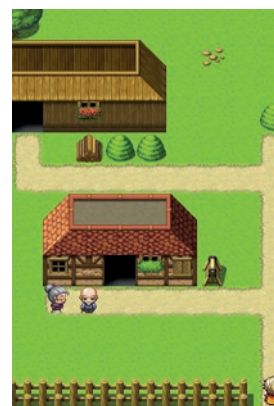
A projektet öt európai ország egy-egy intézményéből álló konzorcium valósítja meg a spanyol projektvezető irányításával: CEPS – Projectes Socials, Spanyolország; Berufsförderungsinstitut Oberösterreich, Ausztria; Laterna Magica, Magyarország; Centro Informazione e Educazione allo Sviluppo, Olaszország; Mundaneum, Belgium. Hazai szakmai partnereink az Eötvös10 Közösségi és Kulturális Szintér, valamint a Vörösmarty Mihály Gimnázium voltak.

A tananyagról

A projekt során először felmértük az általunk relevánsnak tartott, már meglévő oktatási szoftvereket és játékprogramokat, majd a jó példák alapján új tananyagot és oktatási csomagot fejlesztettünk ki. A csomaghoz kapcsolódó tanulói képzés nagyjából 25 tanórából áll, ami 1 ECVET-pontnak felel meg (ECVET – európai szakoktatási és szakképzési kreditrendszer). Az útmutató alapján kidolgozott, egymásra épülő oktatási modulok az adott témával kapcsolatos adatgyűjtést, a videojáték szerkesztéséhez szükséges speciális szoftver kezelésének elsajátítását, valamint a résztvevők által készített játékokat bemutató sajtóközleményeket várják el a tanulóktól. A modulokhoz tartozó tananyag leírja, milyen ismereteket és készségeket sajátítanak el a tanulók a program során, és ezeket a készségeket és tudást hogyan fogják alkalmazni. A CO-GAME projekt tananyaga négy modulra tagolódik:

1. modul: a kulturális örökség leírása
2. modul: képzés a videojáték tervezési fázisához
3. modul: képzés a videojáték gyártási fázisához
4. modul: PR és sajtóközlemények

A projekt célcsoportját a 16–26 év közötti fiatalok és fiatal felnőttek alkotják. Hogy a CO-GAME tanulási tartalma mérhető legyen, a tananyagba beágyazták az egész Európában alkalmazott európai szakoktatási és szakképzési kreditrendszert (ECVET). A tananyag elsődleges nyelve az angol, de a főbb részeket lefordítottuk magyarra is.

Hazai tesztelés

Az oktatási program és az elkészült új tananyag hazai tesztelését a budapesti Vörösmarty Mihály Gimnázium tanulói és tanárai végezték. A munkában tizenöt 16–18 éves diák vett részt a vizuális kommunikációs osztályokból tanáraik, Meleg Gábor és Mészáros Zsolt vezetésével. A diákoknak öt rövid, szerepjátékra épülő videojátékot kellett készíteniük a magyar reneszánszról, elsősorban Mátyás király koráról. A játékok elkészítését önálló és csoportos kutatómunka előzte meg a korszakról és a kapcsolódó történelmi személyekről. Ehhez digitális munkafüzeteket bocsátottunk a tanulók rendelkezésére a fent vázolt oktatási moduloknak megfelelően. Az elkészült játékok nyelve magyar és a tanulók nyelvi ismeretei alapján angol is lehetett. A történelmi hűség nem volt elvárás, azt viszont bizonyítaniuk kellett a diákoknak, hogy elmélyültek az adott témában, és képesek róla az újonnan megszerzett ismeretek segítségével kreatív játékokat készíteni. Ezt a lehetőséget kihasználva a fiatal alkotók ötletgazdag módon a párbeszédet és a karakterek interakcióit sok humorral töltötték meg – az egyik játékban például Janus Pannonius vezetésével kell tréfás és önironikus elemekkel tarkított felkelést szítani a király ellen. A visszajelzések alapján a közreműködő fiatalok nagyon élvezték a munkát, és sok olyan gyakorlati tapasztalatra tettek szert, amit további tanulmányaik során is hasznosítani tudnak majd, például a csoportmunka, a projektalapú szemlélet, az időmenedzsment, a moduláris munkafázisok terén. A magyar és a külföldi diákok által készített munkákat a projekt weblapján (www.cogame.eu) lehet megtekinteni.

Technikai feltételek

A játékok megvalósításához az RPG Maker MV (www.rpgmakerweb.com) nevű japán szoftvert választottuk, amellyel szerepjátékra épülő, felülnézetes videojátékokat lehet fejleszteni Windows, MacOS és online platformokra. A szoftver egyik legfőbb előnye, hogy használatához nincs szükség programozói ismeretekre, egy grafikus felületen keresztül lehet a játékelemeket szerkeszteni. Fontos megjegyezni, hogy eredetileg nem oktatási célra készült, és a használatáért fizetni kell, de ha oktatási célra használják, a gyártó komoly kedvezményt tud biztosítani, továbbá

honlapján elérhető a program ingyenes próbaverziója is. A szoftver kezelőfelületének a nyelve angol, de a játékokban megjelenő szöveg lehet természetesen magyar nyelvű is. A program használatát bemutató, angol nyelvű dokumentumot feltöltöttük a projekt weblapjára, de a nevére rákeresve számtalan további oktatóvideó is elérhető a YouTube-on. Tapasztalatunk alapján a szoftver alapjait, a legfontosabb szerkesztési eszközöket néhány óra alatt el lehet sajátítani.

További felhasználási lehetőségek

A CO-GAME projekt során elsősorban történelmi és kultúrtörténeti ismereteket oktattunk, de véleményünk szerint a program jól használható minden olyan tantárgy vagy tananyag esetében, amelyet szerepjátékként fel lehet dolgozni. A játékok elkészítésének fázisai nagyon hasonlítanak a filmkészítésre (szinopszis készítése, dialógusok írása, karakteralkotás, képes forgatókönyv tervezése stb.), azaz a program jó alternatívát jelenthet akár a film- és médiapedagógia számára is. Szeretnénk, ha a projekt során készült oktatási segédanyag és a kapcsolódó munkafüzetek további felhasználása biztosítva lenne, ezért arra bátorítunk minden érdeklődőt, hogy tegyen egy próbát, és látogassa meg a program weblapját.

A projektet részletesebben az őszi Digitális Pedagógus Konferencián szeretnénk bemutatni, ahol terveink szerint az elkészült játékokat és a megalkotásukhoz használt szoftvert is ki lehetne próbálni.

Szabó Magda a katedrán

Szabó Magda sokszor állt a katedrán. Olykor felelő kisdiaóként, olykor általános vagy középiskolai tanárként. Benyomásait, tapasztalatait, emlékeit számos szépirodalmi alkotásában megörökítette. Kevesebben tudják, hogy vezetőtanárként pedagógiai szakmunkái is elismertek voltak – sokak szerint máig megállják helyüket akkori óravázlatai.

100. születésnapjára készült összeállításunkkal egyszerre emlékezünk az író, a pedagógus – és a kisdiaó Szabó Magdára. Amikor bemutatjuk az író nő kötődését egy-egy iskolához, az életrajzi adatokon túl az adott helyszínhez kapcsolódó egy-egy művével, illetve pedagógiai tárgyú írásával emlékezünk. Szót ejtünk arról is, hogyan ápolják az író nő emlékét az egyes intézményekben.

Szöveg: **Maczák Ibolya**

Fotó: Szabó Magda-hagyaték, Jaffa Kiadó

Debreceni Református Kollégium Dóczy Gimnáziuma

„Írói edzés” a kémiaszertárban

Szabó Magda általános és középiskolai tanulmányait a Dóczy Gedeonról elnevezett debreceni iskolában végezte. Az intézmény számos tanárát és diákját örökítette meg regényeiben. Az intézmény szigorúsága a maga idejében is legendás volt: „A Dóczy a növendékeket, kit hat-, kit, mint például engem, már öt éves korában tüstént olyan atmoszféranyomás alá helyezett, hogy abba mindenki belezöldült. [...] A Dóczyban nem volt tréfa az élet, ott nem kecsegtettek senkit sikerélménnyel, ha valaki a maximálist teljesítette: az volt a természetes, a kötelességmulasztás büntetendő abszurdum. A nevelőtestület nem dicsérgetett, mit dicsért volna. A tanulás kötelező volt, a tanterv előírt, a civilizált viselkedést normák szabályozták, ha valaki azt tette, ami kötelező, ugyan miért kapott volna dicséretet? Ha viszont elmulasztotta, akkor behívták a kedves szülőt, és megtárgyalták vele, nem volna-e kedve más iskolába elhelyezni a gyermekét, ahol kisebbek a követelmények, ahol kényelmesebb az élet.”

Szabó Magda írói pályafutásának is fontos állomása volt a debreceni intézmény: kiváló tanárai voltak, akik szokatlanul komolyan vették tehetséges növendékeik ambícióit. Közéjük tartozott Szondy György, aki szabályos „írói edzésnek” vetette alá tehetséges kiskamasz növendékét: amikor rájött arra, hogy a fiatal lány válogatás és rendszer nélkül habzsolja a keze ügyébe kerülő olvasnivalót, hétről hétre előírta számára, hogy mit olvasson – egy életre magalapozva az írói hihetetlen műveltségét. Nem érte be azonban ennyivel: ki is kérdezte tőle az anyagot, és véleményét, a művel kapcsolatos gondolatait is meghallgatta. Kijavította írásait: módosította rossz kifejezéseit, bővítette szókincsét. Sajátos feladatokat is adott neki (így például írói formába kellett öntenie, milyen házak, épületek vezetnek otthonától az iskoláig). Joggal merülhetne fel a kérdés: hogyan fért ez a számonkérés, feladatmegoldás a magyarórák keretébe. A válasz egyszerű: sehogyan, a tanár úr kémiára és földrajzra tanította Szabó Magdát. „Hivatalosan” nem is kellett volna tudnia tanítványa írói képességeiről.

Szabó Magda írógépe a debreceni Dóczy Gedeon Gimnázium emlékszobájában
[Fotó: DRK Dóczy Gimnáziuma]

Születésnap és templomkilincs

Az intézményben 2003 óta rendezik meg minden év októberében a Matula-napokat. Ilyenkor együtt emlékeznek meg Szabó Magda október 5-i születésnapjáról és Dóczy Gedeon október 10-i névnapjáról. Az író 2001 és 2007 között (haláláig) valamennyi születésnapját az iskolában ünnepelte. 2008-ban pedig felavatták azt az emlékszobát, amelyben egyaránt helyet kapott kedvenc írógépe, több mint 500 könyve és a 85. születésnapjára kapott kedves emlék, a Református Nagytemplom kilincisének másolata is.

Tili néni és „Milánó”

Az iskola több Szabó Magda-műben megjelent, így az utolsó, számos önéletrajzi elemet felvonultató *Für Elise* című regényben is. Ebben az író emléket állít az intézmény hajdani igazgatónőjének, Koncz Aurélné Karácsony Otíliának is, aki a regényben Ábelfalviné Baróczy Melánia néven szerepel, s akit a növendékek maguk között – számukra szokatlan nevét elferdítve – csak Milánónak hívnak. „Született közéleti nő volt” – írta róla a regényben Szabó Magda, s kemény, okos, szigorú asszonyként ábrázolta. Koncz Aurélné Karácsony Otília eredetileg magyarból és történelemből szerzett polgári iskolai tanári oklevelet, de később háztartástant, gazdaságtant, németet és földrajzot is tanított. 1892-ben megpályázta a debreceni református felsőbb leányiskola tanári állását, s tanított az 1899-ben megnyíló tanítónőképzőben is. Személyes ismerőse volt az iskola későbbi névadójának, Dóczy Gedeonnak, akit pedagógusi példaképének tartott. Igen szigorú tanárként tartották számon – ennek ellenére igen népszerű volt a diákok körében. Az iskola Tili nénijét kiváló előadóként ismerték az iskola falain kívül is, aki rendre papír nélkül állt közönsége elé. Nagy hasznát látta e képességének, hiszen számos egyesület választotta tagjai közé a Volt Iskolatársak Szövetségétől (melynek kezdeményezője és elnöke volt) kezdve a debreceni Névmagyarosító Társaságon át a Debreceni Székely Társaságig. 44 év tanári szolgálat után vonult nyugdíjba 1936 júniusában. Alakját pedig máig őrzi világhírű tanítványa regénye.

Úgy látja ő – így látom én

Tizenhat éves korában jelent meg az a Szabó Magda-írás *Úgy látja ő – így látom én* címmel a *Mi Utunk* című lapban, amelyben a szerző fiatal kora ellenére is különös pedagógiai érzékkel ír arról, hogy mennyire másként látja a világot, az iskolát, az életet egy nagylány és egy kislány – akitet a véletlen, egy közös folyosóügyelet sodor egymás mellé. „Elsős. Szemében a nagy hatodikosnak – nekem – járó tisztelet. Áll előttem és néz az elsősök szinte elnyelni akaró, mohó pillantásával. Kezében könyv van, látom rajta a nevét: Nagy Klári, I. o. tan. [...] – Tudod te, hogy mi az az érettségi, Klári? Nem érti, honnan tudom a nevét, kérdezni sem akarja. [...] – Az érettségi? – válaszol gondolkozva. – Az az utolsó vizsga. Az utolsó vizsga. Milyen keveset mondott el ezzel! Utolsó vizsga, de milyen vizsga?! Egy ajtó, amely kitárul előttünk, – míg zárva volt, táncoló rózsaszínű alakokat láttunk az üvegén, s ha átlépjük, hogy megfakulnak ezek az alakok! Milyen színtelenek lesznek! S milyen hideg van az ajtón túl!”

Hódmezővásárhelyi református leánygimnázium

Az „ismerős város”

Szabó Magda középiskolai tanári pályájának második helyszíne (a hajdani alma materében töltött évek után) a hódmezővásárhelyi református leánygimnázium volt. Az intézményben megkövetelték tőle, hogy latin és magyar szakos tanári diplomája mellett történelemből is szerezzon tanári képesítést. Ebből adódóan igencsak sok, napi szintű elfoglaltsága lehetett, hiszen az iskola életébe is igen aktívan bekapcsolódott: nem sokkal érkezése után átvette az önképzőkör vezetését, októberben pedig már nagy elismerést kiváltó bemutatórát tartott a negyedik osztályban magyar nyelvből. „Kiszámított pontossággal dolgozó, kiváló tanári egyéniség, akinél a jól végzett óratervezés csakis gyümölcsöző lehet” – állapították meg róla. Tantestületi értekezleteken tartott előadásokat az esztétikai nevelésről és az osztályfoglalkoztatásról. Vezetésével latinünnepélyt tartottak a gimnázium tornatermében. Igen eredményes osztályfőnöki munkát tudhatott magáénak: a hatodik osztályból, melynek osztályfőnöke volt, a 24 közül hat kislány végzett kitűnő vagy jeles eredménnyel.

Szabó Magda a város kulturális életébe is igyekezett bekapcsolódni: verseket szavalt egy városházi, református kultúrdélutánon, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége ünnepén pedig előadást tartott Kosztolányi Dezsőről. Mindemellett nemcsak munkájának élt, önfeledten élvezte a hódmezővásárhelyi napokat: „A város, nagyapám esperességének, apám gimnáziumi éveinek színhelye, ismerős volt, az iskola meg elbűvölt. Művelt, progresszív baráti kör alakult ki a testületben [...], verseket írtam, elbeszéléseket, rengeteget táncoltam, rendkívüli lelkesedéssel tanítottam [...]. Eleinte nemigen vettük észre, hogy háború van, ez a vidéki város csodája volt [...]”

Tündér Lala-akadályverseny és Sziget-kék-délután

A Hódmezővásárhelyi Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskolában a 2012/2013-as tanévben Szabó Magda szellemiségében, az ő gondolatai köré csoportosítva szerveztek tehetséggondozó pályázatokat, programokat és a tanévzáró hangversenyt is az író emlékének szentelték. A *Tündér Lala* című Szabó Magda-meseregény feldolgozására akadályversenyt, a *Sziget-kék* nyomán játékos délutánt tartottak.

A vásárhelyi kiskapu

Szabó Magda egyik legismertebb regényében, az *Abigél*-ben több ponton is keverednek a debreceni diákévek és a hódmezővásárhelyi tanárévek emlékei. Utóbbiak közé tartoznak azok a regénybeli szálak, amelyek arról szólnak, hogy miként igyekeznek segíteni a jó szándékú felnőttek – elsősorban a Matula püspökről elnevezett leánynevelő intézet tanárai – azokon a gyerekeken, akiket származásuk vagy szüleik hivatása nehéz helyzetbe sodort a második világháború idején. A kapcsolódó epizódokat sok esetben Szabó Magda vásárhelyi emlékei ihlették. Az író egyik visszaemlékezésében olvashatunk arról, hogy hódmezővásárhelyi tanárévei idején egyszer egy asszony jelentkezett az iskolában azzal az elhatározással, hogy haladéktalanul hazaviszi lányát az internátusból – családi okok miatt. Az író így emlékszik a történetekre: „»Családi ügy?« – tűnődtem, míg néztem az anyát, akinek úgy reszketett a keze, hogy hol a kesztyűjét ejtette le, hol a táskáját, miféle családi ügye lehet ennek, de akármiféle van, amit nem lehet, azt nem lehet. Nem érti? [...] Bámult az arcunkba, most már tudom, mit mondott a szemével, akkor nem értettem. Végre elment. Ám furcsa módon, a gyereke eltűnt az intézetből, s miután a kapus nem vette észre, alighanem a kiskapun át. [...] Valaki kinyithatta azt a kiskaput. Ugyan ki volt az a diakonisszák vagy a kollégáim között, aki okosabb volt nálam, butánál? Áhítat után a nagytiszteletű úr? Lányi? Serfőző? Kicsoda? Sose derült ki. A kislány mindenestre nem volt található, s más útja aligha lehetett, mint azon a bizonyos kiskapun át, amelyre tapadva Vitay Georgina [az *Abigél* főszereplője] várja majd a szabadulást Matula kertjéből.”

Az 1940-es években a hódmezővásárhelyi református leánygimnázium tanáraként, talán egy kiránduláson (Fotó: Szabó Magda-hagyaték, Jaffa Kiadó)

A Szépség keresése

A hódmezővásárhelyi református leánygimnázium dokumentumai közül a Tanári gyűlések jegyzőkönyvében olvashatók Szabó Magda esztétikai nevelésről alkotott gondolatai, amelyeket egy igazgatói körkérdés nyomán fogalmazott meg: „A nevelés nem csupán értelmi közlés. Ha az volna, nem volna szükség rá. Egyszerűen kezébe kellene adni a gyermeknek a könyvet, s hagyni, amint a tényekkel jól-rosszul megbirkózik. A mai pedagógia azonban jellemet próbál nevelni, s a jellemnevelésben ízlést formál. A pusztá adatközlés mellé tehát egyenrangú félként sorakozik az etikum és esztétikum. A gyermek öntudatlanból tudatossá fejlődésében mindenütt megtaláljuk a Szép keresését. A Szép, a gyermeki Szép természetesen mindig egyéni és mindig gyermeki. [...] Ha az osztály magyar alapja szilárd, a növekedő gyermek örömmel és kíváncsian foglalkozik anyanyelvével. Az irodalom órákon tiszta, művészi élményt kap, nyelvészet helyett stílust boncol, ízlésirányt elemez. A tanár ilyenkor ismét csak a végső szó jogát tartsa meg, a végleges döntésig a gyermeknek magának kell követnie a Szép útját. De az utolsó megállapítás mindig a tanáré legyen, mert új feladata támad: a felső négy osztály anyagában úgy fordítani az esztétikai nevelést, hogy a diák megérezze: a művészi Szép sosem állhat ellentétben az etikummal. Tehát morális alap nélkül nincsen Szép. Az iskolából kikerülő diák biztos esztétikai ítélettel, számtalan szép-élménnyel gazdagon kerül ki az életbe.”

Fazekas Mihály Általános Iskola, Budapest

Csillagos bicska a történelem viharában

Szabó Magda 1950-ben politikai okokból elvesztette állását a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, ahol miniszteri titkárként az adminisztratív államtitkár irodáját vezette. Egyetemi végzettsége és középiskolai tanári gyakorlata ellenére általános iskolába helyezték. Nem tudhatták az illetékesek, hogy ez életének egyik bevallottan legtermékenyebb írói korszakát eredményezte. Tíz évvel későbbi, szinte robbanásszerű regényírói indulását (azelőtt verseskötetei jelentek meg, költőként tartották számon) ezeknek az éveknek köszönhetően: ekkoriban születtek, érlelődtek, csiszolódtak regényei – igaz akkor még csak családtagjai olvashatták. Szabó Magda maga nyilatkozott arról, hogy erre az időszakra tehető drámaírói pályafutásának indulása, amelyet iskolai ünnepek ihlettek. Első – máig publikálatlan – színművei Bartók Béláról, Balassi Bálintról szóltak, s olyan kollégák közreműködésével készültek, mint a tankönyvszerző Lukin László és Lukin Lászlóné Horváth Eszter. Ekkoriban – asszonynevén, Szobotka Tibornéként – számos pedagógiai szakcikke is megjelent. Az ötvenes években addig ismeretlen feladatok hárultak a tanárookra. Szabó Magda így ír erről: „Soha olyan kenyér-, olyan levegőformára fontosnak nem éreztem a magyar irodalom oktatását, mint általános iskolai tanár koromban, az osztály is a klasszikusok kezét fogta, én is, hogy el tudjuk viselni az életet. Az ötvenes évek, mint valami nem is a mi hazánk éghajlatára jellemző ciklon, bevették a józsefvárosi iskolakörzet ablakait, apák kerültek börtönbe, internáló táborokba az otthonokból, apák haltak meg, anyák kezdtek váratlanul, félelmükben és tanácstalanságukban elképesztő életet élni, vagy futottak neki, olykor gyerekeiket is otthon feledve, a határnak, kislányok-kisfiúk maradtak otthontalanul vagy árván, esetleg egy sírdomb alatt a Horváth Mihály téren, és nem volt más fegyver a magyartanár kezében, csak a vén Bence csillagos bicskája, azzal kellett kivédenünk a jelent.”

Kamarakiállítás az emléksarokban

Szabó Magda tiszteletére egykori általános iskolájában – mai nevén Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium – már 2011-ben emléktáblát helyeztek el és emléksarkot alakítottak ki: így az író emlékéét a jogutód Tasi Géza és az Európa Kiadó támogatásával létrejött kamarakiállítás is őrzi, amelynek révén az író életétörténetét bemutató képek mellett összes kiadott műve megtekinthető. A 2017-es, centenáriumi év tiszteletére az intézmény könyvtárát Szabó Magdáról nevezte el.

A Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium épülete

Rendhagyó irodalomóra a Kossuth Gimnáziumban 1971-ben (Fotó: Méliusz Juhász Péter Könyvtár – Helyismereti Gyűjtemény és Fotótár)

Teljes hasonulás – mérnöki pontossággal

Ennek az időszaknak a tanári tapasztalatai az író nő számos ifjúsági regényében – *Születésnap*, *Álarcosbál* – helyet kaptak. Sőt, olykor egy-egy felnőttnek szánt könyvében is. Ezek közül is kiemelkedik a *Mondják meg Zsófikának* című Szabó Magda-regény, amelynek fő témája a gyerekek és felnőttek kapcsolata. Ez a könyv – melyet olykor gyermek-, olykor felnőttirodalomnak tekintenek – sajátos képet ad azokról a zárkózott, visszahúzódozó gyerekekről, akik – a regény szóhasználata szerint – valamiért „nem stimmelnek”, azaz mások, mint a többiek. A fordulatokban gazdag, néha könnyekre, néha mosolyra ingerlő regény a hirtelen elárvult Nagy Zsófia történetén keresztül olyan kérdésekre keresi a választ, hogy milyennek látják a felnőttek a gyerekeket, és a gyerekek a felnőtteket; megbirkóznak-e a fiatalok a rájuk mért sorscsapásokkal, és mi történik, ha egy pedagógus kizárólag könyvek alapján próbálja nevelni saját gyermekét.

Szabó Magda iskolai témájú könyveiben sajátos, szokatlan felelősségtudattal rendelkező tanárokat találunk: olyanokat, akiknek egyaránt jól bevált „trükkjeik” vannak a teljes hasonulás tanítására és arra, hogy miként olvassanak a zárkózottabb gyerekek gondolataiban. Mindezeket az író nő nem az általánosságok szintjén, hanem a téma kiváló ismerőjeként, szinte mérnöki pontossággal ábrázolja – nyilvánvalóan saját tapasztalatai, tanári elhivatottsága alapján. E regényéből is kitűnik: soha nem felejtette el, hogyan fest egy általános iskolai olvasókönyv, és mi történik egy korrepetáláson vagy osztályfőnöki órán.

Generációelméletek

Pedagógusként, szülőként vagy a mindennapok aktív szemlélőjeként szinte biztos, hogy mindannyian találkoztunk már a generációk közötti szakadék jelenségével és annak különféle formáival – sok esetben azonban kommunikációs nehézségek és megértésbeli gátak húzódnak meg a háttérben. Érdeemes tehát a generációk életvitel- és szemléletbeli különbségeit kommunikációs szempontból megközelíteni: a társas viselkedést befolyásoló tényezők mélyebb megértésével és az egyes generációk jellemzőinek feltérképezésével a fennálló különbségek áthidalhatóak – vagy legalábbis csökkenthetőek.

Generációk akkor és most

A generációelméletek megértéséhez mindenekelőtt meg kell határozni magának a „generációnak”, azaz „nemzedéknek” a fogalmát. A hagyományos, biológiai meghatározás szerint a generáció „a szülők és utódaik születése közötti átlagos időintervallumot” jelöli, mely kb. 20-25 évet ölel fel. Mára azonban a csoportok gyors változásai – az új technológiák megjelenése, az átalakuló karrierutak és értékrendek, valamint az eltolódó társadalmi értékek – következtében mindez érvényét veszítette. Napjainkban a generáció fogalmát tehát sokkal inkább szociológiai, semmint biológiai szempontból érdemes megközelíteni.

Szociológiai értelemben a generáció olyan személyek csoportja, akik ugyanabban a korszakban születtek, akiket sajátos események, trendek és folyamatok alakítottak és kötnek össze. A generációhoz tartozás tehát azt jelenti, hogy a kortársak történelmileg azonos korszakban és földrajzilag azonos helyen élnek, valamint hasonló értékeket képviselnek. A legújabb generációk azonban már átlépik a földrajzi és kulturális határokat (az első „globális generáció”), ezáltal jellemzően inkább élményeikben és tapasztalataikban, semmint irányítószámukban osztoznak egykorú társaikkal szerte a világon.

Az amerikai, a japán és a magyar fiatalok ma ugyanazon eseményekhez kötődnek („viszonyítási pontok”), ugyanazokat a trendeket és példaképeket („referenciaszemélyek”) követik, valamint ugyanazok a kedvenc előadók („hőseik”) és márkáik is. Gondoljunk csak az idei év slágerének, a *Despacitónak* kontinenseken átívelő sikerére, Steve Jobs előadói példaképként való megjelenésére, a TED-előadások népszerűségére vagy akár a Google babzsákfoteles, csúszdás irodaházának inspiráló, álmunkahelyként való megjelenésére. De vajon miért olyanok „ezek a mai fiatalok”, amilyenek, és mi áll a kreativitást, függetlenséget és egyéniséget felértékelő legújabb generációk értékrendjének háttérében?

Milyen generációkat és elméleteket ismerünk?

A generációkutatások megjelenése a 20. század második felére tehető: az egyes nemzedékek és jellemzőik csoportosítására többféle megközelítés létezik, melyek közül a legmeghatározóbb elméleteket foglalja össze az alábbi táblázat. Az 1925-től napjainkig születettek generációs jellemzőinek áttekintése alapján láthatóvá válnak a motiváció és kommunikáció meghatározó aspektusai, azonban fontos megjegyezni, hogy a generációk e felosztása továbbra is vita tárgyát képezi.

Szöveg:
Komár Zita

egyetemi tanársegéd,
Budapesti Corvinus
Egyetem Marketing
és Média Intézet
Marketing-, Média- és
Designkommunikáció
Tanszék

Csendes vagy veterán generáció (1925–1942)

- Tagjaira a pálya széléről figyelő (óvatos, visszafogott), biztonságra törekvő magatartás jellemző.
- Magánéletükben a családi értékek kiemelt fontossággal bírnak.
- Nehezen tudnak megbirkózni a digitális társadalom kihívásaival, a „felgyorsult világgal”.

Próféták / Idealisták – Baby-boomerek (1943–1960)

- Tagjaik a háború után születtek, ifjúkorukat a civil mozgalmak határozták meg.
- Gyermekek- és fiatal felnőttkorukat a lázadás, a szabálytagadás jellemezte (pl. hippikorszak).
- Motivációs struktúrájuk elemei: megfelelés, mély szakmai tudás, a sokoldalúság igénye.

Nomádok / Reaktívak / Digitális bevándorlók – X generáció (1961–1981)

- Az ébredés, a „lelkiismereti forradalom” ciklusának gyermekei: a hírnöknevezdek / átmeneti generáció fiatalkorát a relatív béke és jólét korszakában töltötte.
- Megoldáskereső, megbízható, kontrollált magatartás jellemzi őket, mely elmélyült szakmai igényességgel és tudással párosul.
- Motivációs struktúrájuk elemei: státusz, pénz, a társadalmi ranglétrán való előrelépés.

Hősök / Civilek / A digitális bennszülöttek első generációja – Y generáció (1982–1995)

- A posztmodern világ szülöttei, akik a 2001. 09. 11. utáni krízisperiódusban éltek fiatalkorukat.
- Tagjai magabiztos, energikus, kifejezetten tehetséges, kreatív személyek, akik a korábbiaktól jelentősen eltérő viselkedést mutatnak a tanulás és a munkavégzés területén.
- Együtt nőttek fel a modern technika fejlődésével, információéhségük kifejezett, a multikulturális környezetet könnyedén, laza attitűddel kezelik, és jellemző rájuk a „multitasking”.
- Motivációs struktúrájuk elemei: a kortárs csoportok hatása erős, szívesen dolgoznak társakkal együtt, ugyanakkor jellemző rájuk a céltalanság és a kiszámíthatatlanság is.

Művészek / Alkalmazkodók / Netgeneráció / Digitális bennszülöttek – Z generáció (1996–2010)

- A terrorizmus krízisperiódusában, a globális válság és a klímaváltozás idején születtek.
- Életüket „bedrótözva” élnek (szimultán több médium felhasználói): bátrak, kezdeményezők, kevésbé kételkednek saját képességeikben és korlátaikban, praktikus szemléletűek.
- Motivációs struktúrájuk elemei: „Beleszülettek” az internet világába, mely emberi kapcsolataikat és kommunikációjukat is átalakítja: az online világ kitágítja énjük határait, és alakítja identitásukat.
- Az offline vagy „való” világban konfliktuskezelési készségük hiányos (pl. indulatkezelési nehézségek, agresszió, a tekintélyhez való megváltozott viszony).

Alfa generáció (2010–)

- A 2010 után születettek korosztálya, amelyről még nagyon kevés információ áll rendelkezésünkre.
- Több helyen „új csendes” generációként említik, mivel családi és óvodai viselkedésükre a korábbiakhoz képest csendesebb, visszafogottabb viselkedés jellemző (ugyanakkor egyes tagjainál az agresszió erősödése is megfigyelhető).

Világok (h)arca

Mindebből látható, hogy a generációk közötti különbségek akár a harmonikus kommunikáció, az egymást értő és megértő együttélés akadályává is válhatnak. A meg nem értésből adódó generációs szakadék családi és oktatási szituációkban egyaránt gondot okozhat, különös tekintettel a kulturális, motivációs és szocializációs különbségekre. A millenniumi generációk (Y és Z) „digitális bennszülöttként” könnyen és gyorsan eligazodnak a digitális világban, melynek jellemzői elsősorban nem technikai, sokkal inkább kulturális értelemben meghatározottak: az így létrejövő digitális kultúra komplex, megfoghatatlan, interaktív (kölsős, közvetlen kapcsolaton alapuló) és interkonnectív (a folyamatos összekapcsoltság érzetét kelti), elemei testre szabhatóak.

Napjaink kultúrájának alapvető jellemvonása az azonalitás, a globalizált (és egyben uniformizált) tartalmak helyi értelmezése, valamint a tömegkulturális szimbólumok folyamatos terjedése és használata – melyek a legújabb generációk számára a világ természetes velejárói. Azonban a számítógép, a digitális objektumok és az internet megjelenése alig 20 év leforgása alatt mentális-kulturális sokkok sorozatát okozta, melyhez a korábbi generációk csak lassan képesek (ha egyáltalán képesek) alkalmazkodni. Mindebből kitűnik, hogy az egyes generációknak nemcsak hogy mások a tapasztalataik, de „más nyelvet is beszélnek” – ez azonban nem jelenti azt, hogy nem érthetjük meg egymást. A legújabb generációk jellegzetes kommunikációs stratégiáinak, stílusának megismeréséhez nyújt segítséget a következő összefoglaló.

Do you speak digital?

A Z és a fiatalabb generációk társas igényeit és kommunikációs stílusát nemcsak sajátos kultúrájuk, de a digitális nyelv jellemzői is befolyásolják, amelyek az írásbeli és szóbeli kommunikáció jellegzetességeit ötvözik:

- egyszerre **többirányú, szimultán kommunikáció**, mely mind az irodalmi nyelvtől, mind a köznyelvtől elszakad;
- **állandó „online jelenlét” és kapcsolattartás**: minden kommunikáció **jelen időben** történik („supermost” generáció);
- **rövid és tömör** üzenetváltások, a **képi tartalmak** és matricák szöveget helyettesítő funkciója;
- **angol nyelvi kifejezések** és rövidítések sűrű használata (pl. *YOLO* – *you only live once*, 'egyszer élünk'; *LOL* – *laugh out loud*, 'hangosan nevet'; *OMG* – *oh my God*, 'ó, Istenem!' stb.);
- új jelölési konvenciók, **„trendek”** megjelenése (pl. címkézés: a hashtag # használata);
- az aktuális **érzelmi állapotok és hangulatok** kifejezésére irányuló, erős „képi-nyelvi” igény (pl. emotikonok használata: 😊 ☹️).

Ajánlott irodalom

- Bessenyei István: A digitális bennszülöttek új tudása és az iskola. *Oktatás-Informatika*, 2010, 2. évf., 1–2. sz., 24–31.
- Howe, Neil – Strauss, William: *Millennials Rising: The Next Great Generation*. USA: Knopf Doubleday Publishing Group, 2000.
- Lénárd András: A digitális kor gyermekei. *Gyermeknevelés*, 2015, 3. évf., 1. sz., 74–83.
- McCrindle, Mark – Wolfinger, Emily: Az XYZ ábécéje. A nemzedékek meghatározása. *Korunk*, 2010, III. folyam, 21. 11. sz. http://korunk.org/letoltpapok/Z_RKorunk2010november.pdf
- Oblinger, Diana G. – Oblinger, James. L.: *Educating the Net Generation*. 2005. www.educause.edu/research-and-publications/books/educating-net-generation
- Prensky, Marc (2001): *Digital Natives, Digital Immigrants*. Part 1–2. 2001. <http://bit.ly/CdgmV>
- Rab Árpád (2007): Digitális kultúra. A digitalizált és a digitális platformon létrejött kultúra. In: Pintér Róbert (szerk.): *Az információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. Tankönyv. Budapest: Gondolat – Új Mandátum, 2007, 182–200.
- Szabados Sándor: Digitális bennszülöttek. *Oktatás-Informatika*, 2009, 1. sz., 19–23.
- Tapscott, Don: *Digitális gyermekkor*. Budapest: Kossuth, 2001.
- Tari Annamária: *Y generáció*. Budapest: Jaffa, 2010.
- Tari Annamária: *Z generáció*. Budapest: Tericum, 2011.

Digitális jövőkép

„Az adat nem információ.
Az információ nem tudás.
A tudás nem megértés.
A megértés nem bölcsesség.”

*Clifford Stoll amerikai asztrofizikus
és számítástechnikai biztonsági szakértő*

Felkészült gyermeke a digitális jövőre?

DQ projekt

Ezt a nyugtalanító kérdést szegezi olvasóinak a DQ Intézet honlapja. Az intézet 2016-ban indította el edukációs projektjét, amelynek célja a digitális világ gyermekeket fenyegető kockázatainak elkerülése és a virtuális környezetben kamatoztatható képességeik kibontakoztatása. A szingapúri Nanyang Műszaki Egyetem által koordinált program kipróbálóinak 14%-os fejlődést ígér a digitális intelligencia területén.

Szerző: **Földvári István**, magyar-kommunikáció szakos tanár, játékfejlesztő, EKE OFI

Ábrák: DQ Institute, www.dqinstitute.org

A programot a *dr. Yuhyun Park* alapította DQ Intézet a Stanford Egyetem kutatóival, az Iowa Állami Egyetemmel, a Yonsei Egyetemmel, a Szingapúri Nemzeti Oktatási Intézettel és a Nanyang Műszaki Egyetemmel közösen dolgozta ki. Zömében távol-keleti kormányok, egyetemek, nagyvállalatok és nonprofit szervezetek támogatását élvezi, és az érintett iskolák és családok közreműködésével követi nyomon a diákok online szokásait, méri a digitális térben releváns képességeiket. A bejövő adatok alapján magát a programot és a mérési metódust is folyamatosan fejlesztik, tehát az elméleti modell együtt formálódik a mérési és oktatási eszközzel. Tesztverziója még 2012-ben futott. Lelke a Szingapúrban és Dél-Koreában 90 ezer iskoláson kipróbált DQWorld nevű biztonságos internetes tanulási környezet, tulajdonképpen egy online játék, amellyel a gyerekekben tudatosítják a digitális intelligenciával összefüggő képességeiket. A résztvevők naponta 30 percben, interaktív formában találkoznak a tananyag elemeivel, nagyrészt konkrét problémákkal, amelyek megoldására saját stratégiákat dolgozhatnak ki.

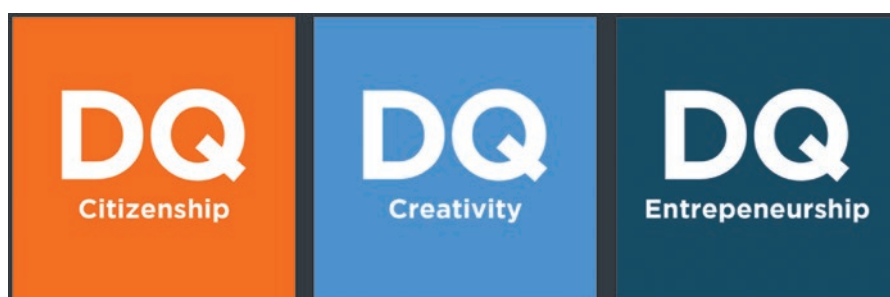
A kezdeményezésről magyar nyelven elsőként 2016 júniusában a TÉR/IDŐ blog szerzője, *Farkas Bertalan Péter* földrajz-történelem szakos tanár, tananyagfejlesztő számolt be. Még azon a héten kitért a témára a *Modern Iskola*, majd kicsit később, októberben az egyik női magazin családi rovata. Azóta nagyjából semmi, pedig maga a modell is, de főleg az általa egybegyűjtött problémahalmaz jóval több figyelmet érdemelne. Itt érdemes megemlíteni, hogy azok, akik vállalkoznának rá, hogy a programot lefordítsák a saját nyelvükre, a projekt weboldalán keresztül (www.dqinstitute.org) vehetik fel a kapcsolatot a koordinátorokkal, a tanulási környezet feladatai pedig a www.dqworld.net oldalon találhatóak.

De mi is az a digitális intelligencia?

A digitális intelligenciát (DQ) olyan társadalmi, érzelmi és kognitív képességek összességéként definiálják a szingapúriak, amelyek együttesen lehetővé teszik az egyén számára, hogy alkalmazkodjon a digitális élet által támasztott kihívásokhoz. A modellnek nem az az erőssége, hogy korábban ismeretlen szempontokat fedez fel, hanem hogy az eddig szétszórta és önmagukban kezelt jelenségekből komplex rendszert kezd építeni.

A DQ „képességsomagja” három alapvető szintet különböztet meg: a *digitális állampolgárság* (*Digital Citizenship*), a *digitális kreativitás* (*Digital Creativity*) és a *digitális vállalkozás* (*Digital Entrepreneurship*) fokozatait (lásd a lenti ábrát). Ez a sorrend egyben egyre tudatosabb részvételt is jelent a digitális térben, ahol a felhasználó a saját identitása meghatározásától és jogai gyakorlásától továbbmozdulhat egyfajta használati jártasságig, majd az ebből a speciális környezetből eredeztethető képességek gyakorlásáig.

Egyik fő hipotézise, hogy az egyén a digitális térben máshogy érzékeli mások érzelmeit, máshogy szabályozza saját és mások viselkedését. Azt, amit az offline „valóságban” megtapasztalunk és cselekszünk, elkerülhetetlenül adaptálnunk kell. Farkas Bertalan Péter a következőt emeli ki értelmezésében: „A tudás és ismeretek mellett ezek a képességek olyan emberi értékekből gyökereznek, mint a tisztelet, tisztesség, az empátia és a megfontoltság. Ezek lehetővé teszik a technológia bölcs és felelős használatát, amely a jövő vezetőit jellemzi majd.”

A **digitális állampolgárság** vezet el a fő digitális képességekhez, ennek keretében alakulhat ki a technológia biztos, felelős és hatékony használatának készsége.

A **digitálisan kreatív tanuló** egyben alkotótárs, aki képes az ötleteit valóra váltani a technológia és a médiaeszközök használatával.

A **digitális vállalkozó** szint akkor érhető el, amikor a tanuló már képes változást generálni és problémákat megoldani – az előző két szinten elért képességei segítségével. [Forrás: terido.wordpress.com]

Egy jó fordítás már fél definíció

Ha közelebbről megvizsgáljuk a digitális intelligenciát, a modell alkotói szerint nyolc „képtérsomagot” tudunk megkülönböztetni egymástól. Alább az eredeti angol elnevezésekkel és magyarázatokkal ellátott ábrát mutatjuk be, ami így összevethető lesz a TÉR/IDŐ blog által javasolt, az ábra alatt közölt fordításokkal.

Digitális identitás (Digital Identity): az online identitás és hírnév megalkotásának és menedzselésének képessége. Magában foglalja az egyén online jelenlétét, illetve az online jelenléte és magatartása rövid, illetve hosszú távú menedzselésének képességét.

Digitális egyensúly (Digital Use): a digitális eszközök és média kontrollált használata az offline és online élet közötti egészséges egyensúly elérése érdekében.

Digitális magabiztosság (Digital Safety): az online kockázatok (cyberbullying, radikalizáció) és az online megjelenő problémás tartalmak kezelésének képessége, beleértve ezek elkerülésének és kordában tartásának képességét is.

Digitális biztonság (Digital Security): a kiberfenyegetések (hackelés, online csalások, adathalászat, malware támadások) felismerésének képessége, illetve az adatvédelemhez szükséges megfelelő és testhezálló módszerek megtalálásának képessége.

Digitális érzelmi intelligencia (Digital Emotional Intelligence): az empátia és a jó online kapcsolatok kiépítésének képessége.

Digitális kommunikáció (Digital Communication): a másokkal való kommunikáció és együttműködés képessége a technológia és a média használatával.

Digitális írástudás (Digital Literacy): azon képességek összessége, amelyek lehetővé teszik a megfelelő tartalmak megtalálását, értékelését és használatát, algoritmikus gondolkodás segítségével. (Az algoritmikus gondolkodás a problémamegoldó gondolkodás során alkalmazott ismétlődő, lépésenként végrehajtott eljárás, amely azonos típusú feladatok sémáját, megoldási módját adja meg.)

Digitális jogok (Digital Rights): annak képessége, hogy megértsék és támogassák a személyes és törvény által biztosított jogokat, beleértve a magánélethez való jogot, a szellemi tulajdon védelmét, a szólásszabadságot, illetve a gyűlöletbeszéd elleni védelmet.

Úgy gondolom, hogy a modell most abban az átmeneti (a kiinduláshoz nagyon közeli) állapotában lehet, amikor is logikusan, tovább már nem feltétlenül osztható részegységeket körülhatárolva, elkülönítette egymástól a képességszinteket és -csoportokat, azonban a nyolc csoport aládúcolása három-három képességgel (lásd a 26. oldalon lévő fenti ábrát, valamint annak magyar fordítását a 21. oldalon) nem azt sugallja, hogy ne lehetne a valóságot pontosabban leképező szerkezetet kidolgozni. Túl szabályos. Egy idő után a definíciók egyre részletesebbek lesznek, és ezekről egyszer csak újabb képességek fognak leválni. Nyilván ezt a folyamatot a digitális világ fejlődése és a résztvevőktől beérkező adatok elemzése is siettetni fogja.

A teljesség igénye nélkül néhány elnevezésről tegyünk említést – hangsúlyozottan nem kritizálva a fordítást, hanem kihasználva a lehetőséget, hogy ily módon is gondolkodhatunk a modellről. Itt van mindjárt a „Digitális magabiztosság” (eredetiben „Digital Safety”). A „biztonság” szót lefoglalni látszik a „Digital security” képességsomag, a „safety” inkább valamiféle biztonságos működés, egy rendszeren belül zajló folyamat, egy ideális állapot fenntartása – ha úgy tetszik, inkább „immunrendszer”. A security pedig az egyértelműen kívülről érkező beavatkozás elleni „gyógyszer”.

A nem eléggé hatékony „safety” esetében saját belső világreprezentációnkat, érzelmeinket érheti valamiféle negatív külső hatás (a modell konkrétan megemlíti a cyberbullingot és a radikalizálódást), míg a „security” hivatott megvédeni hardvereinket, szoftvereinket és adatainkat.

Farkas Bertalan Péter a „Digital Use” fordításaként a „Digitális egyensúly”-t használja annak okán, hogy ennek a képességnek a magas szintű birtoklása esetén lesz képes a felhasználó valamiféle egyensúlyt, helyes arányt találni az online és az offline jelenlét között – megőrizve ezáltal mentális, pszichikai és fizikai egészségét. Ha tovább szegmentáljuk a modellt (ugyan csak az első magyarításnál maradván), azt látjuk, hogy valóban nehéz lenne más összefoglaló nevet találni egy olyan képességsomagnak, amely magába foglalja a „screentime”-ot, tehát a képernyő előtt hasznosan töltött időt, a kissé homályos „digitális egészség”-et és a többi rész-képesség elnevezései alapján beháromszögeltető jelentésű „közösségi részvételt”. Ezen a ponton kijelenthetjük: a digitális intelligencia egymással összefüggő, akár az egyes képességsomagok határait átlépve, egymással ok-okozati viszonyokat felépítő rész-képesség-rendszere inkább valamilyen térbeli, hálózati elrendezést követő vizuális megjelenítésért kiált.

Problémafelvetés – a modell egyik fő erőssége

Az IVSZ (Informatikai, Távközlési és Elektronikai Vállalkozások Szövetsége) a NAT 2012-es módosítása után úgy nyilatkozott, hogy az informatika tantárgyba sűrített kimeneti követelmények alapján kijelenthető: az iskolákban a legjobb esetben is csak alacsony szintű felhasználókat képeznek. Az informatikai vállalkozások számára szükséges munkaerő képzését egyértelműen hiányolták, de megjegyezték azt is, hogy mivel a mindennapjainkba is szervesen beépültek az informatikai szolgáltatások, elengedhetetlen lenne egy magasabb felhasználói szintre felkészíteni a diákokat.

Szédítő lehetőségek, komoly veszélyek, exponenciálisan növekvő számok: ez ma a digitális világ. A gyerekek adott esetben több időt töltenek a weben, mint amennyit az iskolában vagy a családjukkal, és közben jelentős információszenyezés (*infollution* – az *information* és a *pollution* szavakból) éri őket. Ez ellen dr. Yuhyun Park szerint önmagunk tudatos internetpolgárrá fejlesztésével tudunk a leghatékonyabban védekezni. Ha jól használják, egy a DQ-hoz hasonló projekt képes lehet áthidalni azt a szakadékot, amely a diákok és tanáraik, valamint a diákok és szüleik digitális képességei között tátong – nem is beszélve a diák és diák közötti különbségekről, mert hiába sorolunk be automatikusan teljes korosztályokat mondjuk „digitális bennszülött”-nek, hatalmas egyéni különbségek figyelhetők meg közöttük.

A DQ-modellben a veszélyek egészen részletesen ki vannak dolgozva, azonban erőteljesebben ki kellene terjeszteni egy olyan irányba (ezt kezdi el lefedni nagyjából a „Digitális írástudás” csomag), ahol a digitális állampolgár, mondjuk, a munkaerőpiacon beváltható képzettség(ek)re tehet szert – ne feledjük az elmúlt évek egyik legtöbbször hallott mantráját, amely szerint a ma felnövő diákok jelentős része olyan szakmákban fog dolgozni, amelyek még nem is léteznek. (Elterjedtek az úgynevezett portfóliókarrieriek is, amikor többnyire kényszerből választva ezt a lehetőséget a munkavállaló több helyen is dolgozik párhuzamosan, illetve gyorsan vált a munkahelyek között.) A jövő szakmáit, de részben már a ma létezőket is – például a programozást – képzettség államilag akkreditált képzésekkel hatékonyan lefedni, mert gyorsan változó ismeretekről van szó, ráadásul egy ilyen képzés lényege, hogy fogékonyra tegye a diákot egy speciális gondolkodásmódra, amellyel aztán később ő maga képes tanulni – például újabb és újabb programnyelveket. A 3D nyomtatás, az adatbányászat és az adatvizualizálás hasonló területek. Valójában a helyzet még ennél is komplikáltabb: a ma munkavállalójának képesnek kell lennie arra, hogy felmérje: ha egy területen nagy számban indítanak képzéseket, akkor hiányszakmáról van-e szó, vagy csak divatszakmáról, amelyben a piaci szereplők már nem tudnak tovább terjeszkedni, és hiába végezzük el tanfolyamaikat, nekünk sem lesz munkánk.

Ha valaki figyelemmel kíséri a digitális világban zajló folyamatokat, heti gyakorisággal szembesülhet olyan történésekkel, amelyek próbára tehetik ezt a típusú

intelligenciát. A teljesség igénye nélkül három esemény a közelmúltból, amely meghatározó jelentőségű lehet az elkövetkező évek (digitális) világára nézve:

1. A nagy technológiai cégek, többek között a Facebook és a Google, felveszik a harcot a szélsőséges tartalmakkal és a kamuprofilokkal szemben. (Bejegyzés a Google-belépésről a cég honlapján: 2017. június 20.)
2. Az önálló tanulásra képes neurális hálózatok már olyan válaszokat adnak feltett kérdéseinkre, hogy gondolkodási folyamataikat többnyire csak egy másik mesterséges intelligencia alkalmazásával van esélyünk megérteni – sok esetben azzal sem. (*Financial Times*, 2017. július 12.)
3. A Washingtoni Egyetem kutatói (Suwajanakorn-Seitz–Kemelmacher) a szájmozgást a szöveghez igazító, ezáltal minden eddiginél hihetőbb végeredményt produkáló videóhamisító szoftvert hoztak létre. (A tanulmány elérhető az egyetem honlapján: 2017. július 20-tól.)

Akinek van kedve, most álljon meg egy kicsit, és kombinálja tetszés szerint párba állítva a három hírből következő lehetséges eseménysorokat, képzelje el a neten potenciálisan felbukkanó tartalmakat! Nem hiszem, hogy ezekre akár azok fel lennének készülve, akik úgy gondolják magukról, hogy ebben a pillanatban magas pontszámot érnének el egy DQ-teszten. Mindeközben az a jelenünk, hogy napokon keresztül „józan immunválasz” nélkül lubickol a magyar nyelvű weben egy (rég

elpusztult) kék bálna – felbukkanásának története közben óriássá nő és pánikot kelt –, hogy aztán végül ezúttal nagyobb kár nélkül partra vesse magát. A hazai, családi tulajdonban lévő wifik jelentős százaléka még a gyári jelszóval fut, újabb és újabb listákat kell megjeleníteni a sajtóban olyan címekkel, mint például: „A tíz leggyakrabban feltört jelszó”. A szülő sok esetben a gyereket kéri meg, hogy lépjen be helyette az e-naplóba, és csak kevesen tudnak célzott hirdetést összeállítani a Facebookon, miközben saját vállalkozást vizsgálnak. A példákat hosszasan sorolhatnánk, a lényeg, hogy Magyarországon a digitális analfabéták arányát 2015-ben 3,3 millióra becsülték.

Nem szeretnék senkit kétségbe ejteni, de nem ott van a törés az analóg és a digitális világ között, hogy valaki tud-e kezelni egy Excel-táblázatot, vagy sem. A felhasználói szintet gyakorlatilag bárki elérheti, és birtokolni fog egy a korábbiaknál korszerűbb munkaeszközt. Lemaradni a technológiai fejlődésben nem ezt jelenti. A törés ott érezhető, hogy új szemléletmód jelenik meg a világban, új problémák keletkeznek, amelyeket nem szüntethetünk meg addig jól bevált módszereinkkel – végeredményben ez azzal egyenértékű, hogy nem is értjük, mi a probléma lényege.

Egyetlen jellemző példa: az úgynevezett Mesh-vállalkozások (megosztáson alapuló vállalkozások) révén a korábbinál innovatívabb és interaktívabb kínálat jelenik meg ugyanarra a keresletre, mert a régi modellek válságba kerülnek: nem elégítenek ki bizo-

nyos igényeket, esetleg passzív félként tekintenek a fogyasztóra, miközben az aktív részese akarna lenni a folyamatnak. A régi modellt alkalmazó cégek terméket vagy szolgáltatást adnak el, nem pedig *élményt*, ami manapság öngyilkos marketingstratégia. Ezért tekintenek sokan úgy az Uberre, mint a taxivállalatok ellenségére, amivel szemben a védekezés a betiltás, mint ahogy az számos országban, nagyvárosban meg is történt. Ezért tekintünk úgy az Airbn-re, mint amitől képes összeomlani egy város ingatlanpiaca – a válasz: betiltás. Emlékszünk még a zeneipar néhány évvel ezelőtti válságkezelési stratégiájára a szerzői jogokat sértő fájlmegosztással szemben? Ugyancsak erőből próbálták megoldani, ami az internet korában képtelenség. (És ez a lényeg: a mesh-vállalkozások is épp a digitális világnak köszönhetik létrejöttüket, félig abban léteznek.) Mára ott tartunk, hogy a zenészek saját kezűleg töltik fel aznap megjelent albumuk anyagát a Youtube-ra, mert rájöttek, hogy ennél olcsóbban nem is tudnák hatékonyan promózni a fellépéseiket.

Akkor ez most más, mint a digitális kompetencia?

Igen, más. A NAT által definiált digitális kompetencia *ismeretekről* (jogi/etikai szabályok, internet és elektronikus kommunikáció, információátvitel és -kezelés), *képességekről* (információk létrehozása, bemutatása, értelmezése, internethasználat, információkeresés, -gyűjtés és -feldolgozás) és *attitűdökről* (kritikus gondolkodás, kreativitás, innováció, biztonságos használat, személyes szféra, kulturális különbségek tiszteletben tartása) beszél. Vegyük észre, hogy mindegyik *elsajátítandó ismeretként* fogalmazódik meg, amely alkalmas egy hagyományos, 45 percre, témakörökre, félévekre stb. darabolt folyamat kiszolgálására. Hagományos értelemben vett tananyag. A digitális kompetencia modellje kevésbé szofisztikált, mint a DQ-modell, miközben természetesen vannak jelentős átfedések. Ugyanakkor a digitális intelligencia (DQ) nem azt mutatja meg a diáknak, hogy mit kell még megtanulni egy adott tantárgyból (statikus megoldás), hanem hogy *miért válhat képességei fejlesztésével* (és dinamikus együtt fejlődik a felhasználóval). Előbbi szövegszerkesztésről, táblázatkezelésről és adatbázisokról beszél a még ébren lévőknél, utóbbi digitális alkotótársnak tekinti őket.

Kulcskérdés, hogy a jövőben kitől fogja a számára szükséges információkat megkapni a diák. Valamilyik tanárától? Elképzelhető, de jellemzően egyre inkább nem ez lesz a valóság. A 2015-ös eLEMÉRÉS többek között megemlíti, hogy: „A pedagógusok alapképzése során egyre inkább megjelennek a digitális technológiák, ugyanakkor nincsen egységes minimumkövetelmény a pedagóguspályára lépők digitális pedagógiai módszertani tudásával és információs műveltségével szemben. Az alacsony gyakorlati óraszám és a hiányos eszközrendszer miatt a pedagógusok jellemzően csak alapszinten ismerik a digitális pedagógia, valamint a médiapedagógia, a digitális műveltség fejlesztésének szemléletmódját, módszertanát és eszközrendszerét.”

Most képzeljük el azt a nem kis méretű, tanórán bármikor készség szintjén előhívható kompetenciacsomagot, amivel már most rendelkeznie kell a tanárnak, hogy meg tudja mondani, hol keresse a diák a választ a kérdéseire, tehát legalább a tanulási folyamat „moderátorává” tudjon válni. A DQ elmozdul egy olyan módszer irányába, ahol nem egy *tanár irányítja*, hanem egy *közösség támogatja* a tudás megszerzését. Erre a szemléletre a jelen munkaerőpiacának szereplői – saját kárukon tanulva – elkezdtek átállni, bizonyos szakmákban a tudásmegosztásra célzottan hoznak létre közösségeket. (Példának okáért a már említett programozók.) Milyen egyszerű, hatékony megoldás, és micsoda időpazarlás, hogy ez nem kezdődik meg már az oktatásban!

Milyen súllyal szerepel a digitális intelligencia kérdésköre a Digitális Oktatási Stratégiában (DOS)?

A már említett 2015-ös eLEMÉRÉS egyik legmegdöbbentőbb mondata így hangzott: „A technikai eszköztár ötéves fejlődési értéke mínuszba hajló nulla.” A DOS-ban erre válaszként szerepel (lásd a 22. oldalon) „a beszerzési stop feloldása”. A DOS kiemelten foglalkozik az infrastruktúra kialakításának kérdéseivel, és megadja ennek leglényegesebb műszaki paramétereit. Jól látszik belőle, mennyi mindent kellett volna eddig befektetni az informatikaoktatásba és úgy általában a digitális tanulási környezet létrehozásába, hogy milyen terheket ró majd ránk a rendszer kiépítése és szinten tartása, és hová lehetne/kellene még ezek után javítani. Mindközben mindössze egyetlen mondatot szentel a *Bring Your Own Device* (BYOD, azaz „Hozd a saját eszközöd!”) szemléletnek, amellyel óriási infrastrukturális terheket lehetne levenni a rendszerről, s amely egy a DQ-hoz hasonló program esetében szinte elengedhetetlen. „A tanulói eszközök esetében elvárás, hogy legyen lehetőség a tanulók saját eszközeinek bevonására a tanítási folyamatba, azon tanulók esetében (BYOD), akik nem rendelkeznek a szükséges digitális saját eszközzel, az iskola biztosítsa a megfelelő eszközt.” Ehhez minden bizonnyal hozzájárul, hogy a tanulói mobilhasználat kérdését sem kiköpní, sem lenyelni nem tudjuk egyelőre, tűrjük, tiltjuk, támogatjuk – nem feltétlenül ebben a mintázatban, nem feltétlenül következetesen egyetlen intézményen belül sem.

A DOS – ha jól értem – nem beszél komplex tananyagba szervesen beépülő mérés-értékelésről, sőt megemlíti, hogy a digitális képességek mérésének Magyarországon nincs általánosan használható keretrendszere, a legtöbb elemezhető adatot a témával kapcsolatban még mindig az OECD PISA digitális szövegértés kutatásából tudjuk kinyerni. Ha a DQ és az eddig leírtak szemszögéből tekintünk rá, azt mondhatjuk, hogy a DOS modernizál, de szemléletet nem vált.

El kell fogadnunk, hogy a digitális valóság is valóság, napról napra kapaszkodik egyre jobban egymásba a kettő, míg végül elválaszthatatlanok lesznek. Magára

hagyhatjuk a gyereket a digitális világban, de ez olyan felelőtlenség, mint kiküldeni az utcára, hogy a saját kárán tanulja meg a KRESZ-t. Részleteiben persze elkezdünk már foglalkozni a dologgal, lásd cyberbullying (online bántalmazás). Kérdés, hogy egyenként koncentrálna a területekre lehetünk-e hatékonyabbak, vagy egy komplex csomagot kínálva. Át lehet esni szokás szerint az elméleti megalapozás szakaszán – csak jó lenne minél gyorsabban.

És már közben elkezdhetünk kidolgozni egy – nem meglepő módon webalapú – oktatási csomagot is, amely gamifikált, big data alapú adatgyűjtésre épülve működik, együtt „okosodik” a felhasználóval, és valós válaszokat ad vagy segít adni az aktuálisan felmerülő kérdésekre. Egy ilyen oktatási csomag folyamatos munkavégzést és komoly szakembergárdát igényel: pedagógusok, informatikai szakemberek, pszichológusok, gamifikációs szakemberek, programozók, tartalom-előállítók összehangolt munkáját. Állandó monitorozását a webes trendeknek. Egy dinamikus fejlődő, változó, reagáló, saját magát az aktuális helyzethez adaptáló modellre van szükség, amelyben vagy az állam vállalja fel a konzorciumot *koordináló* szerepet (vagy egy egészségesebb modellben valamelyik egyetem), és magyar nyelven fut a program, hozzájárulva az esélyegyenlőség megteremtéséhez, vagy egy piaci szereplő teszi le a megoldást az asztalra, az elhanyagolható méretű fizető-megdes kereslet miatt nyilván angol nyelven, konkurálva a DQ projekttel – itthon tovább növelve az angolul tudó, oktatásra extraköltségeket fordítani képes családok előnyét a többiekkel szemben.

A DOS (és kiterjesztése, bővítése, folytatása) elengedhetetlen ahhoz, hogy felzárkózzunk ehhez az évszázadhoz. A DQ-hoz hasonló programok létjogosultságát az adja, hogy megteremtik az esélyét a szinkron időben létezésnek, vagy legalább esélyt adnak rá, hogy ne lógjunk át az elmúlt évtizedbe.

Egy 21. századi iskolában önálló tantárgy (vagy inkább tantárgy helyetti téma) kellene hogy legyen a „Digitális intelligencia” – függetlenül attól, hogy végül hány százalékát használja fel az oktatási csomag az előbbieken tárgyalt konkrét programnak. Ráadásul önálló szabályoknak kellene vonatkozniuk rá – emlékezzünk a hetente felbukkanó újdonságokra –, mert egy akkreditációs folyamat végére üzembiztosan fog elavulni a tananyag jelenleg meghatározhatatlan százaléka. Sokszor teszik fel a kérdést, hogy miképp reagáljon a ma oktatási intézménye arra a jelenségre, hogy újabb és újabb korosztályok születnek egy olyan világban, ahol *mindig is létezett* a mobiltelefon és az internet, és ahol mindig is (gyakorlatilag) korlátozás nélkül voltak elérhetők a tartalmak. A válasz komplex, és egyes elemeiben gyors, radikális, mégis átgondolt megoldásokért kiált, de a szingapúri példára hajaz az egyik legfontosabb összetevője. Hogy semmiképp ne sikkadjon el, ki is mondom: a digitális skillek birtoklása azt jelenti, hogy *gondolkodás módunk adaptálódott* az új követelményekhez. A világnak azon a részén, amely kimutatható hozzáadott értéket termel a közeli és a középtávú jövőben, az oktatási folyamatnak a digitális a *természetes közege*.

A CHILD'S DQ IS ASSESSED IN THE LEAST INTRUSIVE WAY, AND A DQ PROFILE IS GENERATED IN REAL TIME.

A rendszer alapja egy a gyerekek által online játékként használt és átélt platform, amelyen interaktív tevékenységeket folytatnak. Az itt gyűjtött adatok segítségével áll össze a felhasználó digitálisintelligencia-profilja, amelyet aztán tájékoztatási céllal e-mailben küldenek el a szülőknek.

ONLINE PLATFORM AT DQWORLD.NET	STUDENT WORKBOOK	PERSONALIZED DQ REPORT

Gamifikált előrehaladás, chat és képregényes stílusban tervezett funkcionális dizájn köti le a gyerekek figyelmét, a szülőknek pedig adatvizualizálással segítik megérteni, hogy milyen erősségei, illetve gyengeségei vannak a felmérés szerint a gyerekeknek.

A DQ PROJEKT ANGOL NYELVŰ ÁBRÁI

- How Does The Internet Work?
  - Digital Leader Creed
  - Being a Global Citizen
  - What's My Dream?
- Congruent Online and Offline Identities
- Integrity of Online Persona

Digital Citizen Identity
Ability to build and manage a healthy congruent identity online and offline with integrity

- Controlling Multi-tasking
- Preventing Game Addiction
- Harmful Effects of Excessive Screen Time
- Self-Control in Digital Use
  - Balancing Screen Time
  - Family Media Rule
- Managing Time and Priorities

Screen Time Management
Ability to manage one's screen time, multitasking, and one's engagement in online games and social media with self-control

- Detecting Cyber Bullying
- What is Cyber Bullying?
- Identifying Types of Cyber Bullying
- Being Involved in Cyber Bullying Unknowingly
- Diffusing a Cyber Bullying Situation
  - Dealing with Cyber Bullying
  - Who are My Trusted Adults
  - When to Seek Help

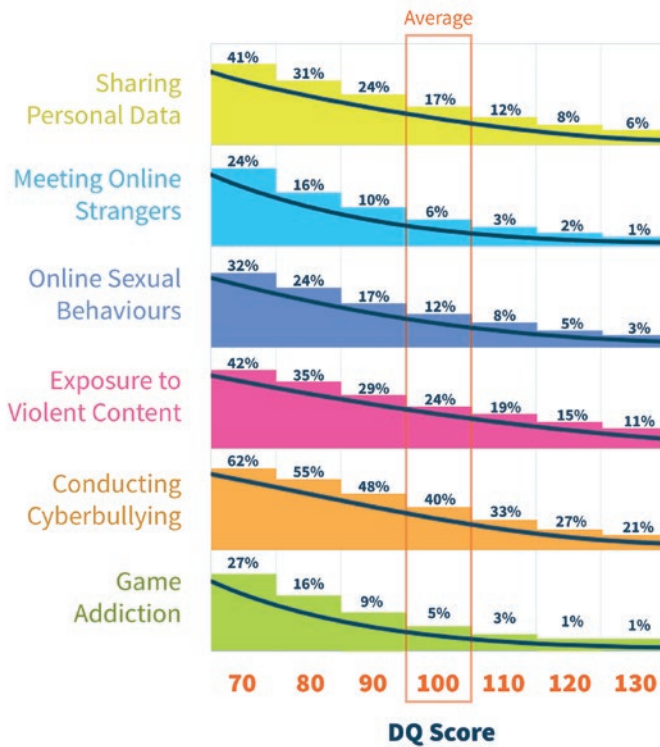
Cyberbullying Management
Ability to detect cyberbullying situations and handle them wisely

- Creating Strong Passwords
- Keeping Passwords Safe
- Managing SPAM and SCAM
  - Managing Phishing
- Observing Mobile Security

Cyber Security Management
Ability to protect one's data by creating strong passwords and to manage various cyber attacks such as SPAM, SCAM, and phishing

Impact of DQ on Children's Risky Behaviours Online

©DQInstitute™. All Rights Reserved.

Privacy Management

Ability to handle with discretion all personal information shared online to protect one's and others' privacy

- Personal Information
- Keeping Privacy on Social Media
- Protecting Others' Privacy
- Internet Privacy Rights

Critical Thinking

Ability to distinguish between true and false info, good and harmful content, and trustworthy and questionable contacts online

- Whom Do You Meet Online?
- Who are Online Friends?
- The 12 Stranger Alerts
- How to Avoid Violent Content
- What is Inappropriate Content?
- How To Critique Content
- True vs. False Info

Digital Footprint Management

Ability to understand the nature of digital footprints and their real-life consequences and to manage them responsibly

- What is Digital Footprint?
- Digital Footprints Reveal Personal Info
- Persistent Digital Footprints
- Digital Footprint Impacts Digital Reputation
- Real Life Consequences of Digital Footprints
- Stop. Think. Connect.

Digital Empathy

Ability to be empathetic towards one's own and others' needs and feelings online

- Courage to Speak Up
- By-Standers vs. Up-Standers
- Listening with Empathy Online
- Speak Up with Empathy
- Empathy for Cyber Victims
- Don't Be Judgemental Online

©DQInstitute™. All Rights Reserved.

„A fejlődés ellen nincs gyógymód”

A Neumann János Számítógéptudományi Társaság

Az NJSZT mottója: „Megőrizni a múlt értékeit, alkalmazkodni a jelenhez, befolyásolni a jövőt.” Ennek tükrében a Társaság tevékenységéről és céljairól kérdeztük Alföldi István ügyvezető igazgatót. Beszélgetésünk során múlt és jövő egyaránt szóba került. S e kettő kapcsán talán a legfontosabbról: a jelen feladatairól, teendőiről, kihívásairól is képet kaptunk.

Szöveg: **Maczák Ibolya**

A Neumann-elvektől az NJSZT célkitűzéseig

„Bízom benne, hogy nem sokan vannak, akik most hallanak először a Társaságról, hiszen jövőre ünnepeljük fennállásunk fél évszázados évfordulóját, és jelenleg 2300 személy és további 100 testület tartozik tagjaink sorába” – *kezdi beszélgetésünket az NJSZT ügyvezető igazgatója.*

Magyarországon 1959-ben kezdte meg munkáját az első elektronikus számítógép, az M-3 a Magyar Tudományos Akadémia Kibernetikai Kutatócsoportjánál. 1968-ra már mintegy 70 gép áll rendelkezésre országszerte. Manapság ez a szám meglehetősen alacsonynak tűnik, de az akkori számítástechnikával foglalkozó szakemberek és munkacsoportok szükségesnek érezték egy olyan szervezet létrehozását, amely egyaránt lehetőséget ad a tapasztalatcsere, a széles körű ismeretterjesztésre és az érdekképviseletre. Jó érzéssel figyeltek fel arra, hogy a számítástechnikai, kibernetikai ismeretek nemcsak a „jövő útját”, hanem egy dinamikusan, szinte napról napra fejlődő tudományágat is jelentenek – amelyet csak akkor űzhetnek eredményesen, ha ismereteiket, tapasztalataikat megosztják egymással, és széles körben is ismertté teszik. Így jött létre szervezetük, amelyet Neumann Jánosról, a világhírű magyar matematikusról neveztek el.

Az NJSZT célkitűzései közé tartozik az informatikával kapcsolatos oktatás és ismeretterjesztés, a kapcsolódó tudományágak népszerűsítése, valamint a szakmai érdekvégyesítés, a szakértői tevékenység és a nemzetközi szakmai közéletben való részvétel is. Ennek meg-

felelően tevékenységi köre is igen szerteágazó. Számos kutatási, fejlesztési, oktatási és továbbképzési program kidolgozója és mentora. Sokrétű szakértői tevékenységet végez – gazdálkodó szervezetek felkéréseitől éppúgy nem zárkózik el, mint a társadalmi kérdésekkel kapcsolatos állásfoglalástól. Felsorolhatatlan, hogy ötvenéves fennállása óta hány hazai és külföldi előadás, kongresszus és kiállítás szervezése köthető a Társasághoz – legalább annyi, mint amennyi pályázat és tanfolyam. Az NJSZT a kezdetektől fogva tudatosan törekszik a diákok és fiatal szakemberek bevonására, és legalább ekkora erőfeszítéseket tesz annak érdekében is, hogy tagjainak tevékenységét más hazai és külföldi szervezetek vérkeringésébe is bekapcsolja. Számos esetben képviseli Magyarországot nemzetközi szervezetekben. Összességében tehát elmondható, hogy az NJSZT az informatikai kultúra és a digitális írástudás elterjesztésében oroszán részt vállal Magyarországon – gyakorlatilag nincs olyan kapcsolódó terület, melyre ne lenne ráhatása, és amelyben ne vállalna aktív szerepet.

Robotok vagy kobotok – avagy ma lesz a holnap tegnapja

Milyen lesz a jövő technológiája? Milyen típusú változásokra kell számítanunk?

Neumann János már a múlt század közepén gyors technológiai fejlődésről beszélt, és arra is utalt, hogy ez a későbbiekben tovább fog gyorsulni – *feleli Alföldi István*. Neumann jóslata igazolódni látszik: ma már exponenciálissá vált a technikai fejlődés sebessége. Tükröződik ez a szóhasználatunkban is: manapság már nem „technikai vívmányokról”, „technológiai csodákról” beszélünk, hanem napi szinten megjelenő – és az emberi intelligenciával is versenyre kelő – újfajta megoldásokról. A dolgok internete (IoT), az okosotthonok már a jelen technikáját jelentik – és pár éven belül az önvezető autók is szériaérettek. Így ma már belátható távolságba került az az idő, amikor valaki a munkából hazafelé menet önvezető autójából szabályozza az otthoni hűtőgépét, és nincs messze az sem, amikor ezek a technológiák éppoly mindennaposak lesznek, mint a távkapcsolóval működő televízió vagy garázsajtó.

A modern technika vívmányai kapcsán egyre többször kerül szóba a szingularitás, vagyis az az esemény vagy időpont, amely után semmi nem úgy lesz, ahogyan eddig. Bizonyos előrejelzések szerint ugyanis néhány évtizednél nem kell több, és minden megváltozik, semmi sem lesz úgy, mint most: olyan életforma alakul ki, amely ma még elképzelhetetlen. Éppen ezért nem is tudjuk, milyen lesz ez a világ. Van, aki fél tőle: egyes

Neumann János Herman Goldstine-nal együtt részt vett az első elektronikus számítógépek építésében. 1945-ben írta meg *First Draft of a Report on the EDVAC* című művét, melyben megfogalmazta azokat a – ma már róla elnevezett – alapelveket (köztük a tárolt program elvét), amelyek nélkülözhetetlenek a számítógépek építéséhez.

Neumann személyes dokumentumait és az első magyar számítógép megmaradt darabjait ma az NJSZT civil szervezetek között egyedülálló áldozatvállalásával fejlesztett, világszínvonalú informatikatörténeti kiállításán mutatják be, amelynek címe: *A jövő múltja*.

vészforgatókönyvek szerint a mesterséges intelligencia túlhaladja az embert, és átveszi felette a hatalmat. Természetesen nem a tudományos-fantasztikus filmek robotokkal vívott harcára kell gondolnunk, hanem például arra, hogy belátható időn belül akár a munkahelyek felét is veszélyeztetheti, ha a precíz robotok veszik át a kétségkívül kreatív emberek szerepét.

Nézhetünk azonban bizakodva is a jövőbe. Tudatos tervezéssel és alapos technikai tudással felvértezve felkészülhetünk az ilyen esetek optimális megoldására is: sokan dolgoznak például azon, hogy a robotokat kobotok, vagyis az ember és gép együttműködésén alapuló, kooperatív robotok váltsák fel. Az ilyen eszközök révén összeadódhatnak az emberi és a gépi előnyök: az egészségügyben például óriási lehetőség nyílik egy jól felkészült, szakmáját alaposan ismerő sebész és egy precíz, sohasem fáradó kobot együttműködésére – például egy váratlan, éjszakai műtét során. Az orvos képes lehet a gyors döntéshozatalra, gépi segítőtje pedig precízen – nem remegő kézzel – végrehajtja. (Nemzetközi szinten már most is találhatunk példát hasonló esetekre.)

Digitális bennszülöttek és digitális bevándorlók a tanteremben

Ahhoz azonban, hogy ez a pozitív forgatókönyv valósulhasson meg, haladéktalanul meg kell kezdeni a már említett felkészülést – *hívja fel a figyelmet a jelen teendőire Alföldi István*. A fent vázolt emberi és gépi együttműködéshez olyan szintre kell fejleszteni az egészségügy és a benne dolgozók technikai felkészültségét, hogy alkalmasak legyenek a kooperációra, ami jelen pillanatban még nem általános.

A megoldás kulcsát a gondolkodásra nevelő, korszerű oktatásban kell keresnünk. Az NJSZT igyekszik mindent megtenni ennek elősegítése érdekében: a technológiai eredmények közismertté tételével, kiállításokkal, konferenciákkal és tananyagok kidolgozásával. A Társaság küldetésének érzi, hogy minél több tanárt és diákot segítsen hozzá a digitális eszközök és módszerek ismeretéhez. Különösen fontosnak tartja a pedagógusok digitális kompetenciájának fejlesztését, hiszen az ő napi munkájukban manapság már elengedhetetlen ez a tudás. Nemcsak azért, mert olyan tanulóhoz kell szólniuk, akik valamennyien – Marc Prensky 2001-es cikkének szóhasználatával élve – digitális bennszülöttnek számítanak, hanem azért is, mert ma már számos olyan eszköz áll rendelkezésre, amely megkönnyíti, sőt élményszerűvé teszi a tantermi munkát. A cél tehát a kreatív, az infokommunikáció eszközeit magabiztosan használó pedagógusok képzése. Számítalan példa igazolja ugyanis, hogy az IKT-val támogatott tanórákon a diákok nagyszerűen motiválhatók, és ez az oktatási forma kiválóan alkalmas a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásának segítésére is.

Ennek érdekében az NJSZT kidolgozta és 2016 második felében be is vezette az *IKT pedagógusoknak* című ECDL-modult. Ezt az elnevezést az infokommunikációs technológia helyett ebben az esetben az „Interaktívan, Kreatívan Tanároknak” szókapcsolatnak is érthetjük. A modul a kooperatív oktatás módszertanára épül, a hagyományos oktatást és a számítástechnikai eszközök alkalmazását kombináló órák tervezésében segíti a nem informatika szakos pedagógusokat: számos ötletet ad az online tesztkészítéstől kezdve az oktatással kapcsolatos adatbázisok használatáig.

A képzés nem tantárgyorientált – és nem is az a cél, hogy egységesen rendszergazdává képezze a pedagógusokat. Sokkal fontosabb a „digitális bevándorlók”, vagyis az egyes technikai eszközöket még nem készségszinten használók „digitális írástudóvá”

nevelése: az eszközök konstruktív használatának és a létrejött tartalmak szakszerű, jogtisztta felhasználásának megtanítása. Nem programozástudás kérdése ugyanis, hogy valaki IKT eszközöket használjon a történelem- vagy éppenséggel az énekórán. Az *IKT pedagógusoknak* modul – mellyel a már meglévő ECDL-bizonyítvány is kiegészíthető – arra is lehetőséget ad tanároknak, hogy a kötelező továbbképzés keretében illeszthető kreditpontokat szerezzenek. A már lezajlott pilotképzések tapasztalatai azt igazolják, hogy a program működőképes, és már most nagy népszerűségnek örvend a pedagógusok körében. A digitális esélyegyenlőség jegyében azzal is hozzájárulunk az ismeretek széles körű terjesztéséhez, hogy az *IKT pedagógusoknak* modulhoz ingyenes tananyagot tettünk hozzáférhetővé.

MI AZ ECDL?

Az ECDL az Európai Unió által támogatott, egységes európai számítógéphasználói bizonyítvány, amely nem elsősorban az informatikai, hanem a felhasználói ismereteket, az informatikai írástudás meglétét hivatott igazolni.

Az ECDL finn ötlet alapján 1996 óta létezik. Az ECDL gyártófüggetlen, minőségbiztosított, decentralizált módon megszerezhető, és világszerte kellőképpen elterjedt, ezáltal az egyetlen, amely minden szempontból megfelel az EU e-Europe akcióterveknek. A bizonyítványt az EU csaknem valamennyi kormánya elismeri.

Az NJSZT által szervezett 10. Digitális Esélyegyenlőség (DEI) konferencia a Gellért Szállóban 2016-ban

Internetbiztonság és autóvezetés

Kell-e tartanunk a technikai újdonságoktól? Ha végig-gondoljuk, mennyi rosszindulatú szoftver létezik, már a nevük hallatán – vírus, féreg, kémszoftver, zombi hálózati szoftver, zsaroló program – horrorfilmbe képzelhetjük magunkat, s szinte el is megy a kedvünk az internethasz-nálattól...

Vezet autót? – *kérdezi mosolyogva Alföldi István.* Gondol arra, mennyi baleset történik az utakon? Akadá-lyozza ez a vezetésben? Nyilván csak annyira, amennyi-re szükséges: betartja a szabályokat a baleset elkerülése érdekében. Pontosan így van ez az internetbiztonsággal is. Ha a felhasználó betartja a szabályokat, és bizton-ságosan „közlekedik” az elektronikus csatornákon, akkor nincs mitől tartania. Ha szakszerűen és felelős-séggel használjuk ki a technológiai fejlődést, akkor nem kizárólag veszélyforrást látunk benne. Amikor arról hallunk, hogy valakit megrázott az áram, nem arra gondolunk, hogy sokkal jobb lenne inkább gyertyával világítani...

„A fejlődés ellen nincs gyógymód” – fogalmazta meg Neumann János a múlt század ötvenes éveiben. Neu-mann jóslata mára már mindenki számára látható valóság: a digitalizáció korában gyakorlatilag elkép-zelhetetlen, hogy ne találkozzunk olyan eszközökkel, amelyekről néhány éve még nem is hallottunk. Ám ez az „információs szakadék” nem áthidalhatatlan, hiszen akaratlanul fejlődünk, változunk mi magunk is. Annál is inkább, mivel a digitalizáció korában egyre kevésbé elképzelhető, hogy ne találkozzunk az élet valamennyi területén az infokommunikációs eszközökkel, akár ott-hon, akár a munkahelyünkön. Meg kell tehát tanulnunk biztonságosan használni számítógépünket, mobilte-lefonunkat vagy akár a Facebookot. Éppúgy, ahogyan annak idején a vasalót, a mikrohullámú sütőt vagy a biztonsági zárat... A veszélyek – a vírusoktól kezdve a személyes adatainkkal való visszaélésekig – megfelelő felkészültséggel nagyon jelentősen csökkenthetők. Az első lépés tehát mindenképpen az ismeretszerzés, a tanulás. Ehhez kíván segítséget nyújtani az NJSZT.

A kockázatokról és mellékhatásokról kérdezze meg informatikusát, rendszergazdáját!

... vagy töltsse le ingyenesen az NJSZT új kiadványát – idézhetnének az ismert szlogent a nemrétiben megjelent, IT biztonsággal foglalkozó elektronikus tananyag kapcsán.

Tény, hogy ma már társadalmi szinten jelentkezik az igény az információbiztonságra. Mindez nem meglepő, hiszen a jelenlegi társadalmi rendszerek az információtechnológiától függenek, s ez az egyes rendszerek összekapcsolódásával világméretűvé vált. Ennek tudatában az NJSZT a Nemzeti Kibervédelmi Intézettel és a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen alakult Kiberbiztonsági Akadémiával együttműködve az IT biztonsági alapismereteket átfogóan ismertető könyvet adott közre *IT biztonság közérthetően* címmel. Az elektronikus formában bárki számára hozzáférhető kiadvány az NJSZT korábbi tananyaga alapján, annak teljes körű aktualizálásával, a legújabb szempontok és trendek figyelembevételével készült – és folyamatosan dolgozunk a frissítésén, aktualizálásán.

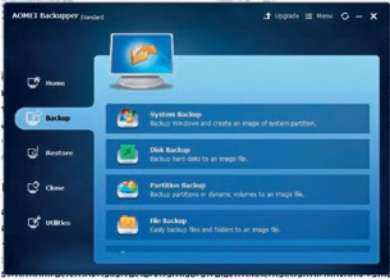
A kiadvány foglalkozik a biztonság alapvető kérdéseitől kezdve az elmúlt évek fenyegetési trendjein keresztül a védelem kialakításának stratégiájáig. Szó van benne a *rosszindulatú szoftverekről, kártékony programokról – de hozzáférés-védelemről és a WiFi eszközök biztonsági beállításairól is. Pontos megfogalmazásaival, áttekinthető szerkezetével és szemléletes ábráival könnyen boldogulhat a felhasználó. A könyv célja tehát véletlenül sem a félelemkeltés, sőt ellenkezőleg: a biztonsági intézkedések készségszintű alkalmazásának elősegítésével a felhasználói magabiztosságot és biztonságtudatot is erősíteni kívánja. Ugyanakkor az is fontos, hogy felhívja a figyelmet a veszélyekre, láttatja a problémákat. Bár a kötet anyagát nem konkrét felkérés hívta életre, fontosságát és aktualitását az is igazolja, hogy már most tankönyvként használják. A kiadvány ugyanakkor hangsúlyozottan nem informatikai tudásra épít, és nem képez biztonságpolitikai szakértőket sem: a napjainkban egyre gyakrabban előforduló és megfelelő gondossággal elkerülhető problémákat és az ezekkel összefüggő*

IT biztonság közérthetően

40. ábra Okostelefonok fontos adatainak mentése

41. ábra Adatok mentése Windows környezetben (Aomei backup)

A mentések gyakoriságát úgy válasszuk meg, hogy egyrészt ne jelentsen többlet terhet, másrészt az utolsó mentés és a hiba bekövetkezése közötti időben keletkezett adatok pótlására is legyen reális lehetőség – vagy a hiányuknak ne legyen különösebb következménye. A mentések példányszámának kialakítása során vegyük figyelembe, hogy több mentés nagyobb biztonságot jelent ugyan, de többletfeladatot ró ránk a selejtezésük

88

IT biztonság közérthetően

megválasztani PIN kódunkat, akkor lehetőleg bonyolítsuk meg, ne a legegyszerűbb 1111 vagy 1234, illetve az ehhez hasonló kódokat válasszuk.

ATM készpénzfelvételénél mindig győződjünk meg arról, hogy a kártyabeadó nyílásra nem helyezték-e rá egy kártyamásoló eszközt. Ezt a kártyabeadó nyílás (csőr) finom megmozgatásával tudjuk ellenőrizni. Ha bármilyen gyanús tapasztlunk, például nem villog a csőr, vagy ragasztónyomokat látunk a szélén, akkor ne használjuk a kártyánkat, hanem azonnal értesítsük a bankot vagy az ATM üzemeltetőjét az automatán található telefonszámon.

46. ábra Kártyamásoló eszköz ATM-en

Hasonlóan ellenőrizzük le a PIN billentyűzetet. Ott, ahol kártyamásolás van, a PIN kódot is el szeretnék lopni a támadók. Erre vagy rejtett kamerát használnak, vagy a PIN billentyűzetre rátesznek egy másik billentyűzetet, amelyen ha az áldozat megadja a kódját, így az máris a támadók birtokába kerül.

Internetes fizetéshez nem szükséges a kártya fizikai jelenléte, elegendő, ha a kártyán szereplő adatokat ismerjük. Éppen ezért fontos, hogy amikor fizikailag fizetünk a kártyával, ne engedjük, hogy elvigyék, ne tévesszük szem elől, mert ez idő alatt lefotózhatják a kártyát és máris megvannak az adatok. A modern NFC technológiával ellátott kártyák esetében nem kell kiadni a kártyát a kezünkből, elég, ha odaérintjük a terminálhoz.

95

kérdéseket foglalja össze. A könyvet kiadó NJSZT és a szerzők, Erdősi Péter Máté és Solymos Ákos is abban bíznak, hogy a kiadvány megismerése és gyakorlati alkalmazása szemléletformáló tényező lesz. Összeségében azt a célt szolgálja, hogy az olvasók már akkor tudomást szerezzenek a „kockázatokról és mellékhatásokról”, amikor még nincsenek közvetlen veszélyben. Fontos, hogy ne egy váratlan esemény kényszerítse a felhasználót arra, hogy az adott biztonsági probléma alkalmi szakértőjévé váljon.

A könyv letölthető:

njszt.hu/de/it-biztonsag-kozerthetoen

JELENBŐL A JÖVŐBE

A *Jelenből a Jövőbe* az NJSZT blogja az infokommunikációs, közülük is elsősorban a legfejlettebb, leginkább előremutató technológiák területén történő hardver-, szoftver- és rendszerszintű változásokról, fejlesztési irányokról, kiemelt jelentőségű fejlesztésekről, valamint mindezek társadalmi-gazdasági hatásairól.

Kiemelt témák: mesterséges intelligencia (MI), robotika, virtualizáció. A blogon megjelenő anyagokat az NJSZT havi *Hírmagazin*jában is szemlézzük.

Felelős kiadó: Alföldi István ügyvezető igazgató.
Szerkesztő: Kömlődi Ferenc jövőkutató, író.

jelenbolajovobe.blog.hu

„Megőrizni a múlt értékeit, alkalmazkodni a jelenhez, befolyásolni a jövőt”

Mit csinál küldetése jegyében most az NJSZT?

A múlt értékeit a világ egyik legnagyobb informatika-történelmi gyűjteményében őrizzük meg, e gyűjtemény harmadát pedig állandó kiállításon mutatjuk be, melyhez rendszeresen társítunk időszaki tárlatokat is: november 8-án *Nekem 8(bit)* címmel nyitunk meg egy kiállítást a nyolcvanas évek mikroszámítógépeiről.

A jelenhez való alkalmazkodás legfőbb eleme a digitális írástudás terjesztése, amit a kormányzat Digitális Oktatási Stratégiájával összhangban valósítunk meg. Az NJSZT vezetésével eddig félmillió honfitársunk szerezte meg a megfelelő kompetenciákat ahhoz, hogy digitális írástudó legyen. Jelenleg a nem informatika szakos pedagógusok között kiemelkedően népszerű az ECDL, az átlépést akár az IKER2-ből is biztosítjuk számukra.

A jövő befolyásolása szempontjából a tehetség gondozást emelném ki, az általunk szervezett diákversenyektől a diákolimpiákra való eredményes felkészítésig. Területként pedig a mesterséges intelligenciát és a robotikát – e témakörökről a Horizont 2020 program keretében veszünk részt tananyagfejlesztésben, hiszen hamarosan mindenkinek nélkülözhetetlen lesz a mesterséges intelligencia és a robotika ismerete.

Területi és szakmai szervezeteink számtalan fontos konferenciát rendeznek. Központi rendezvényeink közül csak egyet emelnék ki. A civil társadalom iránti szakmai felelősségvállalás tudatában elkezdett Digitális Esélyegyenlőség (DE!) programunk égisze alatt immár a 11. DE! konferenciánkat rendezzük meg november 28-án a Gellért Szállóban. Az idei tanácskozás címe: *MI mit tud?* – gondolom kitalálták, hogy a mesterséges intelligencia technikai és társadalmi vonatkozásairól szól. Az előadásokat online is lehet majd követni – és Youtube-csatornánkra is felkerülnek.

Jövőre pedig jubileumi évre készülünk, kiállításokkal, számos eseménnyel – ezek felsorolása szétfeszítené e cikk kereteit. Figyeljék az njszt.hu és az ajovomultja.hu oldalakat – vagy a közösségimédia-felületünket (facebook.com/njszt), ahol folyamatosan igyekszünk kedvet csinálni az IT területhez. Úgy gondoljuk, a fejlődés ellen nincs gyógymód, de a fejlődéstől való félelem ellen igen: az ismeretterjesztés.

Útikalauzok

a kommunikációs technológiák dzsungelében

A forradalmak köztudomásúlag megölik gyermekeiket. A történelem árapálya a hatás-ellenhatás elvének megfelelően csak a pólusok túltengését követően jut nyugvópontra. Civilizációnk épphogy ébredőben az ipari forradalom mámorából. Az ébredést aggasztó felismerések kísérik mind az ökoszisztéma, mind a társadalmi esélyegyenlőség vonatkozásában. És máris nyakunkon a következő sokk, amely látszólag kevésbé veszedelmes, hisz hatása kevésbé kézzelfogható. A digitális forradalomról van szó, amely feltartóztathatatlanul hódít az információs társadalom zászlója alatt. Alapjaiban rendítve meg társadalmi struktúráinkat, a világhatalmi erőviszonyokat, mindenekelőtt pedig az emberiség kulturális identitását.

Szöveg: **Marton Árpád**

Alapvetések

Aki részletesebb képet kíván kapni az alapvető társadalmi kérdések és a médiahasználat összefüggéseiről, annak John Keane összefoglalását (*Média és demokrácia*, Helikon, 1999) ajánljuk, de a tudatos médiahasználatra nevelést jelentősen segíti Mike Feintuck és Mike Varney munkája is (*Médiaszabályozás, közérdek, törvény*, AKTI-Gondolat, 2010). Elég egyetlen tézist idézni Keane eszmefuttatásából, hogy parázs és tanulságos vitát kezdeményezhessünk: „A kommunikációs piacok korlátozzák a kommunikáció szabadságát azáltal, hogy akadályokat állítanak a piacra lépés elé, monopóliumokat alakítanak ki. (...) A politikai cenzúra új szakaszába léptünk, a demokratikus Leviatán korába, amelyben az élet kulcsfontosságú területeit ellenőrizhetetlen politikai intézmények strukturálják” (70., 74. o.). Ugyancsak jó szívvel ajánlható Jostein Gripsrud sokrétű áttekintése (*Médiakultúra, médiatársadalom*, Új Mandátum, 2007). Ezekkel a kötetekkel főszerelkezve izgalmas és hatékony vitafórumokat szervezhetünk a diákok részvételével olyan kérdéskörökben, mint szabályozás és szólásszabadság, korlátlan hozzáférés vagy a tartalmak megszürése. Etika- vagy osztályfőnöki órán meglepő eredményeket érhetünk el, ha csoportbontásban arra kérjük fel tanítványainkat, hogy érveljenek hatásosan a választott téma mellett, illetve ellen.

A médiahasználatból eredő veszélyek gyökerei a tömegközlés hőskoráig vezetnek vissza. A modern tömegkommunikációs eszközök és technológiák térhódítását követően hamar megjelentek az első figyelmeztető vélemények, amelyek kijózanítólag igyekeztek ellensúlyozni a kommunikációs technikák mindenhatóságába vetett hitet. Miközben a világ – nem kis részben a technológiákat fejlesztő és piacra dobó üzleti vállalkozások által felpörgetett eszközfajlesztési spirálnak köszönhetően – megkerülhetetlenül halad a digitalizáció, a virtualitás, a felhasználói üzemmód hegemoniája felé. A technikai fejlődés szédülete a tudásátadás és a kulturális identitás átörökítésének egész sor hagyományos módszerét veszélyezteti. Eközben a kommunikáció és az ismeretátadás tradicionális fórumai behozhatatlan hátrányt igyekeznek legyűrni a befogadói figyelemért és az információátadás hatékonyságáért. Digitális bennszülöttek és a hagyományos pedagógiai módszereken nevelkedett tanártársadalom, valamint családi közösségek néznek egymással farkasszemet, és a szakadék minden nappal mélyülni látszik.

Helyzetkép

Aligha tagadható, hogy a fejlett kommunikációs eszközök széles körű elterjedése nem hozta magával az általános tudásszint látványos emelkedését, épp ellenkezőleg. Hatékony kommunikációs eszközökkel felszerelt társadalmunk tömegével termeli ki a legkülönbélebb kognitív funkciókban sérült és a társas készségek tekintetében is leszakadó tömegeket. Úgy tetszik: a kommunikációs technológiák és eszközök rohamos fejlődése behozhatatlan hátrányba taszítja az emberi intellektust.

Ha egyetlen tézisben kell összefoglalnunk napjaink visszafordíthatatlan technikai iránya, a digitalizáció kockázatait, az talán így hangozhat: a digitalizáció az adatforgalom és vele a kommunikációs folyamat technikai összetevőjét abszolutizálja, nem fektetve kellő hangsúlyt a kommunikáció pszichológiai és szociokulturális szempontjaira. A digitalizáció kihívás elé állítja a hagyományos kommunikációs modellben nevelkedett tanárnemzedékeket és az erre épülő pedagógiai módszereket. Az alább bemutatandó tekintélyes szakmunkák tanulsága szerint a megoldás nem a digitalizáció szemléletmódjának kizárólagossá tétele, sokkal inkább a hagyományos tudásátadási eljárások és törekvések felvértezése a digitális világ buktatóival szemben. ▶

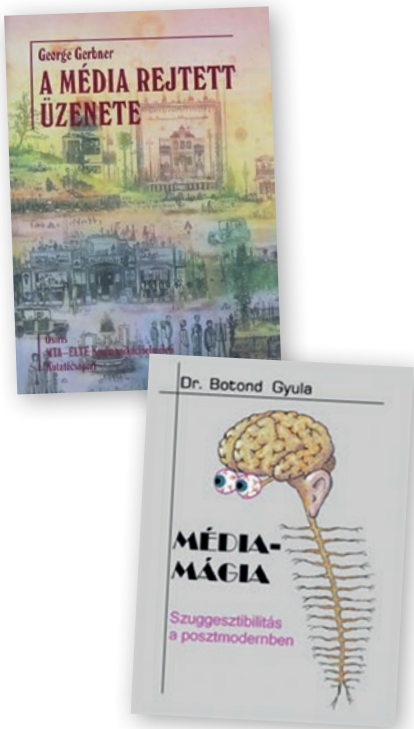
Kommunikációs alapok

Tanári felkészüléshez, diákok önálló munkájának elősegítésére egyaránt számos fejezeteket találunk az alábbi médiatörténeti összefoglalók lapjain: Frédéric Barbier – Catherine Bertho Lavenir: **A média története** (Osiris, 2004), illetve Asa Briggs – Peter Burke: **A média társadalomtörténete** (Napvilág, 2004). Széles kultúrtörténeti és antropológiai horizonton helyezi el a médiajelenségeket a **Média, kultúra, kommunikáció** című, kézikönyvként is forgatható egyetemi tankönyv (szerk.: B. Bernát István – Pais Károlyné – Rétfalvi Györgyi – Szilágyi Erzsébet – Turi László, Libri, 2012).

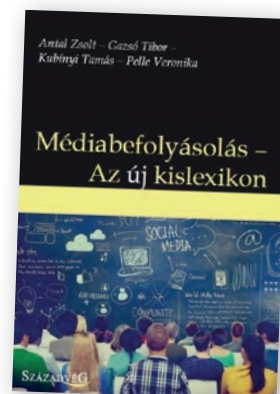
Ha média és pedagógia viszonyáról, tudásátadás és szocializációs kihívások témakörében zajlik a párbeszéd, leginkább e kérdések köré gyűlnek az érvek és ellenérvek: Meggyőzés vagy befolyásolás? Partnerek vagy inkább riválisok? Ugyancsak ellentmondások terhelik szólásszabadság és közösségi ellenőrzés, egyéni és közérdek viszonyát. Napjainkra a média szerepe jelentékeny mértékben túllépett eredeti küldetésén: a közlés és az információátadás szolgálatán. Tetszik vagy sem, az információcsere fejlett eszközei és módszerei nem csupán közlési technikáinkat formálták át alapjaiban, de gondolkodásmódunkat, értékrendünket, közösségeinket és a társadalmi folyamatok működését is. A kérdést vizsgáló szakemberek egybehangzó megfigyelése, hogy a média immár nem csupán reprezentálja, bemutatja, de legalább ilyen mértékben alakítója is a világ eseményeinek. Gyökeresen átforgalmazza tudásszerkezetünket, attitűdjeinket, a médiát használó embert. A külső hatásokra nagy alkalmazkodóképességgel reagáló emberi agy a média sajátos ingereire úgy reagál, hogy átszervezi a maga idegpályás kapcsolódási rendszereit, ami gondolkodási struktúráink kimutatható átrendeződéséhez vezet. Egyúttal pedig eltávolít az emberi tudásátadás évszázadok óta bevált mechanizmusaitól – ami szembeszököen jelentkezik az írás-olvasási készségek, a szövegértés és az elvont gondolkodás mind tömegesebben jelentkező hiányosságainak képében. A média által fölvetett kérdések emellett alapvető társadalmi céljainkat is érintik. Miközben a tudatok fölötti hatalomért folyik a harc, a voltaképpeni tét az emberi személy szabadsága. A média hatalma ítélhetőzatalunk, gondolkodásmódunk, a személyiségfejlődés és a közösségek működése fölött olyan kihívás, amely elől a felelősen gondolkodó ember nem térhet ki. A média működése a modern demokráciák alapkérdése. Két időtálló kiadvány a témakörben: George Gerbner szellemes és éleslátó esszéje (**A média rejtett üzenete**, Osiris – MTA-ELTE, 2002), továbbá egy gyakorló hipnoterapeuta vizsgálódásai meghökkentő eseteírásokkal és elrettentő következtetésekkel (Dr. Botond Gyula: **Média-mágia**, Botond, 2007).

Ami az oktatást illeti, akadnak, akik mindent a digitalizáció széles körűvé tételétől várnak. Mások – a médiaszkeptikusok örökösiként – óvatosságra intenek. Ha tíz-tizenöt éve az emberi funkciókat átvevő – mai szóval: android – eszközök számítottak a jövő csodájának, a tudásszociológia és a tanuláspszichológia legfrissebb megfigyelései láttán jóval inkább az az aggasztó érzésünk támad, hogy a folyamat immár a gondolkodás és vele a gondolkodó egyén és társadalom elgépítésedése felé tart.

Mindennél fontosabb, hogy a tanár tisztába jöjjön a digitális nemzedék gondolkodásának és viselkedésének főbb mozgatóival. Sokat segít ebben a megújult médialexikon, amely számos túlmisztifikált jelenségről lebbenti föl a fátylat. Tanítványaink és gyermekeink ugyanis teggelnek, lájkolnak, pókolnak, mémeket terjesztenek, szmájlikat és más emotikonokat küldözgetnek. Ha meg akarjuk érteni gyermekeink vágyait és szándékait, érdemes tisztáznunk e kifejezések jelentését. Társadalmi bizonytalanságaink, nevelési nehézségeink megértéséhez és kezeléséhez nem nélkülözhető a média hatásmechanizmusának alapos és tárgyyszerű megismerése. Ma már aligha érhetjük be a televízió előtt töltött idő vagy az agresszív tartalmak fölötti sopánkodással. Az új eszközök és médiahasználati szokások új problémákat vetnek föl. Milyen veszélyek rejlenek a világháló használatában, és miként tudjuk meggátolni a média károkozását a leginkább befolyásolható korosztály: fiatalságunk értékrendjében és intellektuális fejlődésében? Miképp védekezhetünk a szándékos manipuláció ellen, amely semmibe veszi döntési szabadságunkat? Hogyan alkalmazhatjuk ugyanakkor felelős módon a meggyőzés és tudatformálás professzionális eszközeit? Antal Zsolt, Gázsó Tibor, Kubinyi Tamás

és Pelle Veronika lexikona (*Médiabefolyásolás – Az új kislexikon*. Századvég – MTA BTK Médiatudományi Kutatócsoport, 2015) nem csupán olyan médiaismereti alapfogalmakat tesz újból hozzáférhetővé, mint a véleményvezér, a kapuőr, az adatszög vagy a különféle médiahatás-elméletek összefoglaló bemutatása. Mindez kiegészül az elmúlt évek új médiajelenségeinek: a közösségi oldalak, a médiafüggőség vagy a virtuális identitás jelenségeinek szabatos számbavételével. A szerzők bátran és elkötelezetten tesznek hitet amellett, hogy az emberi tudat formálása alapján érinti a közjó fogalmát és a demokratikus társadalom működésének elvét, tehát a média működésére vonatkozó tárgyilagos ítélethozatal nem választható el a felelősen gondolkodó értelmiség értékeltvű elkötelezettségétől a társadalom formálásában. A társadalmi kontroll, a felnövekvő nemzedékek védelme, tudatos médiahasználatra nevelése csak akkor lehetséges, ha tisztában vagyunk a média működésével, hatásmechanizmusával és a felelőtlen alkalmazásából származó következményekkel, amelyek legtöbbször ellene hatnak a nevelés eredendő küldetésének: a fiatalok személyiség tudatos és felelős felnőtté formálásának. Téved, aki úgy vélekedik, mindez csupán médiaszakmai, műfaji kérdés. E fogalomtár sokat segíthet felelős gondolkodásunk és médiahasználati gyakorlatunk kialakításában.

Nevelési szempont

Ami a tanulás, szűkebben a figyelem és az információszerzés kérdéskörét illeti, meglehetősen aggasztó képet kapunk Jim Taylor kötetéből, amely a legfrissebb kutatási eredmények tanulságait fogalmazza meg (*A digitális nemzedék nevelése*. Móra, 2016). Ez a bátor kötet határozottan rámutat, hogy az emberi agy tudásstruktúrái nem, illetve csak töredékes mértékben alakulnak ki, ha a fejlődésben lévő gyermeket rendezett és irányított információk elmélyítése helyett a média ellenőrizetlen és strukturálatlan információözöne látja el inputtal. A könyv klinikai vizsgálatokkal igazolja ama régi meggyőződést, mely szerint a tudás nem azonos adatok számszerűsíthető halmazával, mi több: ha így lenne is, a nem megfe-

„A közösségi oldalak túlságosan gyakori használata szűkíti a szociális készségek elsajátításának lehetőségeit.” (11.)

„A szülőnek a 3.0-s generáció helyes nevelése érdekében az a feladata, hogy először a hagyományos értékrendet ismertesse meg gyermekével, és csak ennek birtokában eressze az új technika közelébe.” (51.)

„Ha az érzékszervi tapasztalatok sokszínűségét egyetlenegy töredékes, fogyasztékos és manipulált érzéki tapasztalattal helyettesítjük, azzal kárt okozunk gyermekeinknek.” (67.)

„Az internet (...) olyan környezetet teremt a gyerekek számára, ahol percről percre izgató élmények érik őket, lehetetlen és szükségtelen tartósan odafigyelni bármire is, képzelőerőre egyáltalán nincs szükség, az emlékezet pedig gátolva van.” (120.)

„Azok, akik háborítatlanul olvasnak el egy szöveget, jobban megértik, könnyebben felidézik és könnyebben megtanulják, mint azok, akik ugyanezt a szöveget beékeltek hirdetésekkel és felugró ablakokkal megszakítva olvassák.” (120.)

„Azok, akik egy prezentációnak csak a szöveges változatát látták, érdekesebbnek és informatívabbnak ítélték, mint azok, akik közben videót is néztek hozzá.” (120.)

„Az olvasás jobban fejleszti a kritikus gondolkodást, a problémamegoldást és a szókinccset (...), mint a vizuális média.” (120.)

„Az állandó online állapot olyan neurokémiai elváltozásokat idéz elő az agyban, mint a drogfogyasztás vagy a játékszenvedély.” (140.)

„A sok erőszakot néző gyerekek nemcsak hogy hajlamosabbak az agresszív viselkedésre, de kevesebb a barátjuk, és szociálisan is kirekesztettebbek.” (170.)

lelő időben és egymásutánban befogadott információk nem hasznosulnak. Az adatok özönével elárasztott felhasználó nem csupán pillanatnyi ingerek tehetetlen és kritikátlan befogadjává válik, de nem adatik meg neki az önálló gondolkodás, ítéletalkotás és felelős cselekvés lehetősége sem. A kötet megkerülhetetlen erkölcsi felelősséget vet fel, hisz a megfelelő módon kialakított tudásstruktúrák léte vagy nemléte az emberi szabadság kérdését implikálja. Még a kiforrott kognitív struktúrával rendelkező személyek számára is komoly kihívást jelent az eligazodás és mérlegelés a digitális világ talajtalanságában, a kritikus és rendszerezett ismereteket időben meg nem kapó személyiség ellenben végképp alulmarad az értéksemleges adattömeggel szemben.

Gary Chapman, a méltán népszerű családterapeuta szókimondó, hasznos útmutatásokban bővelkedő könyvet ad a kezünkbe, kutatási eredmények és esettanulmányok sokaságával igazolva a mediaszkeptikusok álláspontját. Állításai nem lepik meg mindazokat, akik éberrel figyelték a médiatársadalom folyamatait, egybeszedve mégis mellbevágók. Chapman meglátása szerint a média a tömegember személyiségének kizárólagos alakítója. A belőle áradó állandó ingerözön kártékonyan hat a figyelemre, mi több, a fejlődő nemzedékek esetében eleve kioltja a figyelem képességének kifejlődését, és elemi inger-reakció mechanizmussá silányítja az emberi ítélethozatalt és döntést. A sok csatornán egyszerre érkező, pontszerű ingerözön kizárja, hogy az emberi elme rendszeres tudásstruktúrákat hozzon létre, lehetlenné téve a mérlegelést és a felelős döntéshozatalt. A médiaidő gyökerestül tépi ki a médiavilág elszívójának kapcsolódásait a valós létidőhöz: történelmi, kulturális és személyes identitásához. Kapcsolatok helyett kapcsolatok illúzióját nyújtja, amelynek mélyén orvosolhatatlan magány, társtalanság, a médiától való függőség lappang. Igen: függőség, amely kioltja az egyén szabadságát. Társtalanság – a kapcsolatteremtésre való alapvető képtelenség abban a korban, amely kommunikációs társadalomnak hirdeti magát minden csatornán. A média, korunk Tartuffe-je gyanánt, bizalmunkba férközött, és végképp nélkülözhetlenné tette magát.

Chapman kézenfekvő megoldásokat kínál, amelyek mégis forradalminak tetszenek egy alapeszméit elfeledett társadalom számára. Beszélj a gyerekeddel. Szülő társadalom. Nézz a másik ember szemébe. Kapcsold ki a multimédiát, míg együtt a család. Fordíts figyelmet arra, hogy magadnak és szeretteidnek hasíts ki a napból minél több offline időt. Te és ne a médiaüzenetek szabják meg a napirendet. Olvass, mesélj, képzelődj. Maradj csöndben. Hagyd, hogy a gondolatok érlelődhessenek. Hogy a melletted lévő ember fölfedezze, az emberi közelség sokszorta izgalmasabb, mint a felturbózott virtualitás. Dr. Chapman receptje összegezve: a tömegkommunikáció világát vissza kell vezetni a személyközi kommunikáció meghittségébe (Gary Chapman – Arlene Pellicane: **Netfüggő gyerekek**. Harmat, 2016).

„A társas készségek elsajátítását sem az okostelefon, sem a tablet nem segíti elő.” (8.)

„A képernyők uralta világ hamis, irányított valóság, amely az örömeztet fenn-tartása körül forog.” (29.)

„A 2000-es évben, még mielőtt a mobiltelefonok és a számítógépes alkalmazások elterjedtek volna, az emberi figyelem átlagos terjedelme tizenkét másodperc volt. Azóta 40 százalékkal csökkent ez az időtartam.” (34.)

„Sok kamasznál a Facebookon és más közösségi oldalakon eltöltött hosszú idő után a depresszió klasszikus tünetei mutatkoznak.” (53.)

„Napjaink képernyővezérelt gyermekei nem rendelkeznek olyan koncentrációs képességgel, amely egy könyv elolvasásához szükséges.” (110.)

„A digitális gyerekek nem szereznek elég tapasztalatot a nonverbális és a szemtől szemben folytatott kommunikáció terén.” (126.)

„A növekvő képernyőhasználat miatt háttérbe szorulnak a tanulás hagyományosabb módjait szabályozó idegi áramkörök, amelyek az olvasáshoz, az íráshoz és a figyelem fenntartásához szükségesek.” (143.)

A középpontban: az ember

A kommunikációs-digitális forradalom bölcsőjét ringató Nyugat szellemiségét alapjaiban meghatározza a görög, illetve a zsidó-keresztény kultúra összeegyeztetéséből kialakult emberkép. Az eszmény az autonóm, önmeghatározásra képes, szabad és felelős ember, aki – kivonva magát a feudális társadalmi rend és egyház bábáskodása alól – képességeinek birtokba vétele révén válik a társadalom hasznos tagjává. Az elmúlt fél évezred egyik legjelentősebb kiegészítését ehhez az emberképhez a perszonalista filozófiák nyújtották a 20. század közepétől fogva, amikor is keserű történelmi tapasztalatok mutattak rá, hogy a nyugati emberképben benne rejlő uralkodó, hódító és leigázó szemlélet képtelen garantálni a minden embert személy voltán alapján megillető abszolút tiszteletet. A perszonalista filozófiai iskolák arra az ősi zsidó-keresztény meggyőződésre alapították tanításukat, amelynek értelmében az ember létének gyökerénél a megszólíthatóság áll, emberi személylétjes megnyílás ad mércét. Ezt az emberképet veszi alapul a pap-pszichológus Giovanni Cucci SJ, aki a másik ember iránti kötelezettségünk, az őt megillető tisztelet és az ő kibontakozáshoz való jogainak szemszögéből vizsgálja a kommunikációs világ kihívásait (*Virtuális paradicsom vagy pokol.com?* Jezsuita Kiadó, 2016).

Médiaelemzők, pszichiáterek, tanuláspszichológusok, lelkipásztorok. Megállapításaik közös tanulása, hogy a mediakultúra torzulásainak normává tétele éppolyan káros, amint a nevelés és tudásátadás multimédiás eszközökkel való túlterhelése is. Ahelyett, hogy tétlenül szemléljük a fiatal korosztályok ítéletalkotó képességének tragikus leépülését, a hagyományos identitásképző fórumok – család, kisközösségek, fogalmi gondolkodás – megerősítése jelentheti az egyetlen kiutat a digitális analfabetizmusból.

„A névtelenség azt is eredményezi, hogy kioldódnak a tilalmak fékjei, amelyek rendszeren megfigyelhetők a valós emberi kapcsolatokban, amikor szemtől szemben állunk egymással, és feltáruznak a másik érzelmei.” (39.)

„A valóságban megélt konkrét személyközi kapcsolati helyzetek és a többiekkel szemtől szemben megvalósuló viszonyok hiánya azt a veszélyt rejti magában, hogy elhomályosul a másik emberségének elismerése.” (56.)

„Ha állandóan kapcsolódunk, ez oda vezet, hogy mindig szétszórtak leszünk, vagyis nem tudjuk, igazából mit is akarunk: keressük a kapcsolódási lehetőségeket, mert üresnek és unottnak érezzük magunkat.” (94.)

„Az elmének is szüksége van a pihenésre, nem lehet folyamatosan nyomás alatt tartani.” (99.)

„Az elektronikus eszközökhöz való viszony a felnövekedés életszakaszában lévőkhöz számára annál optimálisabb lesz, minél inkább megtanulták, hogyan éljék meg valós, egészséges és érzelmi kapcsolataikat, hozzászokva a bizalom megadásához és elvárásához.” (112.)

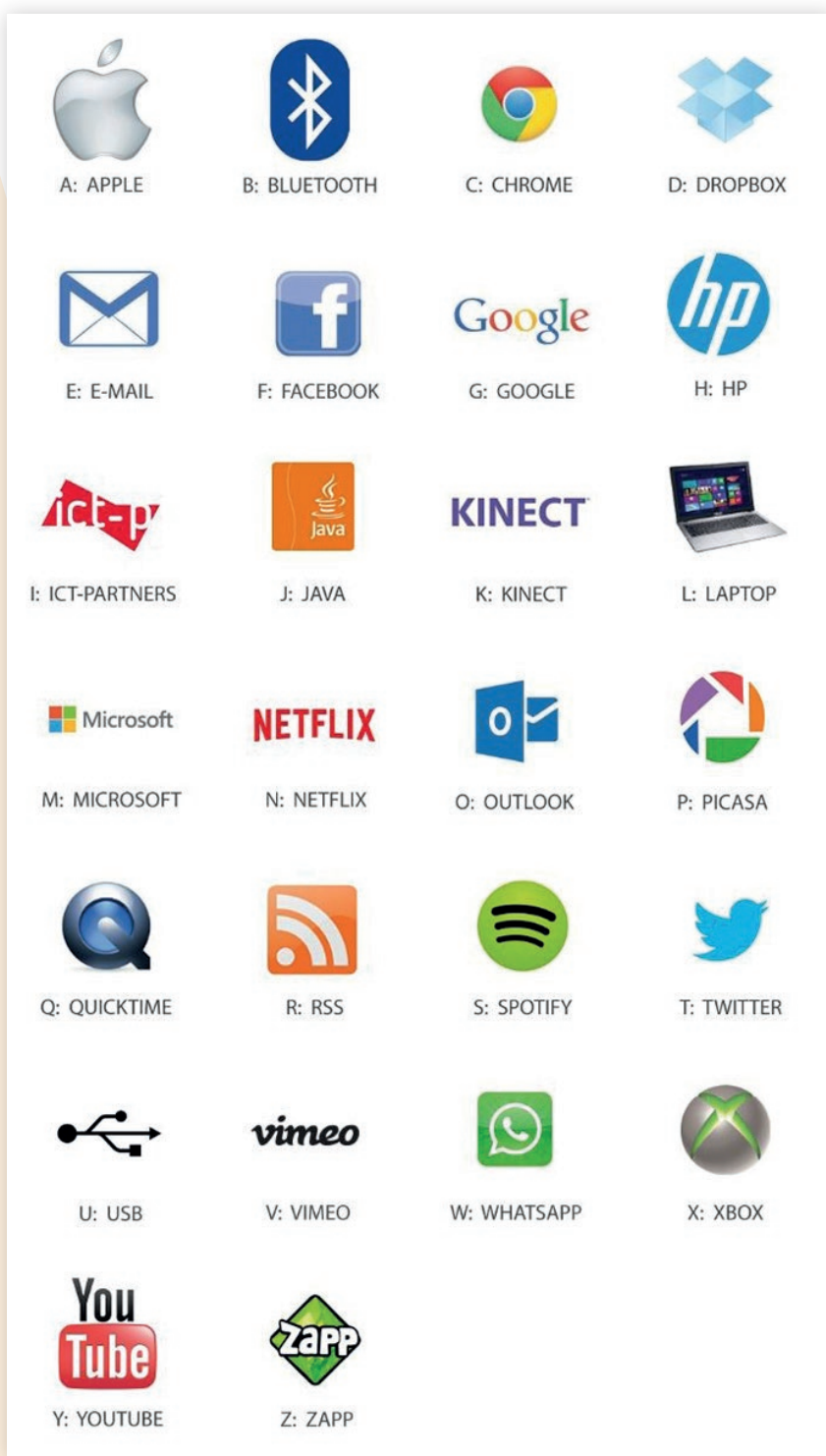
A mint Alma, A mint Apple

Szöveg: **Balatoni Kinga Cecília**

ábécé

Ábécé mai gyerekeknek. Régóta kering ez az ábra a neten, mindössze annyi történik, hogy időről időre az egyik-másik betűhöz társított szót frissítik az éppen aktuális tendenciának, technológiának megfelelően, pl. Wifiből Whatsapp lett. No comment, gondolhatnánk, hiszen egy mai gyerek többet tarja a kezében az Apple-t, mint az almát, többet simogatja a Chrome-ot, mint a cicát, és lassan a kutya helyett a Kinect lesz az ember legjobb barátja.

Hogy mi az a Kinect? És a Zapp meg a Netflix? Nos, miközben megtanítjuk gyermekeinknek a szavakhoz tartozó kezdőbetűket, kérjük meg őket, hogy tanítsák meg nekünk a szavakhoz tartozó jelentést...

Forrás: www.cuteembroidery.com/10038002_how-children-learn-alphabet-nowadays.html

felnőtteknek

Forrás: www.abcyogaforkids.com

A digitális kor gyermekeinek nem árt néha a mozgás. Itt az idő, hogy felálljunk a padból, és az ábécé vagy a szavak tanulását összekössük a testmozgással. Az alábbi ábra szintén a neten található, amelyből megannyi ötlet meríthetünk:

- Az ábrát változatlan formában angolórán tudjuk használni: minden szóhoz felvehetünk egy jellemző testhelyzetet, pl. a Frog-nál ugrálhatunk, mint a béka, a Swan esetében pedig eljátszhatjuk a hattyút.
- Az ábra alapján készíthetünk magyar „mozgásos ábécét”: pl. A mint alma (és ekkor gömbölyítünk), B mint béka (ekkor ugrálunk), C mint cica (ekkor négykézláb mászkálunk), D mint Daru (ekkor lassan fel-le emelgetjük kinyújtott karjainkat), és így tovább. Fontos, hogy pótoljuk a táblázatból hiányzó magyar betűket, úgymint í, ny vagy sz. (Fontos, hogy ne az angol ábra szó szerinti fordításával éljünk, elkerülendő az „A mint repülő”, „B mint pillangó” stb.).

A betűk tanulásakor karjainkkal vagy egész testünkkel is utánozhatjuk a betű formáját. A legjobb, ha minél több érzékszervünket bekapcsoljuk egy-egy tanulási folyamatba.

Az ábécét nagyobb gyerekeknél is bevezethetjük:

- Irodalomórára állíttassunk össze a diákokkal külön névsort írókból, költőkből, regényszereplőkből vagy könyvcímekből.
- Földrajzórán versenyezhetünk, ki tud több országot felsorolni az egyes betűkkel.
- Történelemórán gyűjtsünk össze minden betűhöz annyi uralkodót, amennyit csak tudunk.

Éljünk a játékoság és a testmozgás örömeivel, a lehetőségeknek tárháza végtelen!

Megért, összegyűjt, kiválaszt – az *inter* és *legere* szavakból összeálló intelligencia kifejezésünk varázslatosan sokoldalú. Etimológiáját és jelentését tekintve a beszéddel, az igazságérzővel, az ízléssel és a műveltséggel is kapcsolatban áll: vagyis mindazzal, ami az embert gondolkodó, magabíró, társas lényé teszi.

Talán ezért is rendültem meg fiatalabb koromban, amikor az egyik legismertebb amerikai színésznőről – akinek átütő sikerét azt hozta, hogy bugyi nélkül játszotta el egy gyilkos krimi kihallgatási jelenetét – elkezdtek híresztelni, hogy 150 feletti az intelligenciahányadosa. Egyrészt fogalmam sem volt arról, hogy ehhez mi mindenre kellett képesnek lennie. Másrészt mert ismertem intelligenciateszteket, és tudtam, hogy az alakzatok, párok, sorozatok, amelyek a feladatokban szerepelnek, nem biztos, hogy mindent elárulhatnak egy ember szellemi képességeiről és főként potenciáljáról. A 20. század elején kidolgozott, ismert intelligenciatesztek ugyanis leginkább az „értelmességet” vizsgálják, az összetett információkon alapuló következtetés, felismerés készségét, és a mások szellemi képességeitől való eltérésekről adnak képet. A szám persze kemény mutató: azon nem lehet alkudozni. Így inkább nem számítottam ki a magamét, hogy képes legyek együtt élni magammal, és reménykedve tanulni tovább...

Az intelligencia értelmességfelfogására a pszichológus Howard Gardner 1983-ban adott fontos választ. Kidolgozta ugyanis modelljét, amelyben kilencféle emberi intelligenciát sorolt fel. A nyelvi, zenei, téri, mozgásos, egzisztenciális, a természeti környezetünkhöz, bensőnköz, illetve társas létünkhöz kapcsolódó intelligencia mellé helyezte a matematikai-logikait. Gardner intelligenciafogalma tehát a teljes, a változó, kapcsolatokat létesítő,

IQ + IQ

Szöveg: **Aczél Petra**

boldogságra képes emberre vonatkozik. Az ő népszerű munkája segíthet nekünk abban is, hogy felismerjük, ahhoz, hogy intelligenciáról beszéljünk, emberképre van szükségünk. Ideáltípusra, egyfajta jövőbeli embervízióra. Olyanra, amelyről tudjuk, hogy nem valóság, hanem konstrukció, mégis levezethető belőle, amit a ma gyerekei, diákjai és persze a magunk számára fontosnak tartunk.

Ennek az emberképnek a meglétét kell keresnünk a digitális intelligencia fogalmában is. Vajon a digitális boldogulás kötelezően mindannyiunk sorsa kell hogy legyen? Vajon nem ugyanazokra a részkészségekre van-e szükség a digitális léthez, mint a jó szomszédsághoz és a felelős, valóságos közösségi részvételhez, az erkölcsös-szociális élethez?

A jól működő digitális empátiának például már ismerjük a sajátos eredményeit. Japánban egy újabb kutatás szerint a fiatal fiúk 34%-a nem kíván randevúzni és romantikus kapcsolatot létesíteni. Sokan közülük mégis szerelmesek. Partnerükkel töltik a szabadságukat, megosztják vele gondjaikat, napi teendőiket, sőt össze is házasodnak. Csakhogy ez a partner nem valóságos, hanem virtuális. Képernyőn létezik. A lány hangú, rajzolt Nemutan vagy Ryoko ezrek fejét csavarja el, úgy, hogy az érintés mindig képernyőn történik. Ezek a fiatal fiúk az „elreménytelenedett szinglik” nemzedékébe tartoznak, akik a japán elemzők szerint a gazdasági stagnálás miatt lettek kilátástalanok – és a virtuális világban tudták csak megtalálni a társas helyüket. A példa csupán arra szolgál, hogy indokolja az állítást, mely szerint egyetlen intelligenciaelképzelés, így a digitális sem lehet meg a saját értéktelvezése, emberképe és kritikája nélkül.

Voltaképpen tehát elsőként az intelligenciával kapcsolatos intelligenciára van szükségünk. Arra a képességre, hogy lássuk, kiről, miről szólnak az új felvetések. Hogy lássuk, mennyire látjuk benne magunkat és tanítványainkat. Mert az IQ az IQ-hoz is elengedhetetlen.

Csak a múlt van lezárva, igaz, teljesen az sem, hiszen időről időre újraértelmezik. A jövővel kapcsolatban mindenki büntetlenül állíthat bármit. Ezért vagyok egy kicsit szkeptikus a „tuti megmondóemberekkel”. S ezt gondolom a digitális jövőről is. A jövőről való téves elképzelés iskolapéldája a 20. század elejéről való. A városokban egyre több volt a ló: lovas hintó, lovas szekér, lóvasút, lovas busz (omnibusz). Az akkori trendkutatók szeme előtt az a katasztrófális helyzet rajzolódott ki, hogy hamarosan méter magasan fogja borítani a lócitrom az utcákat. Ez a katasztrófa azonban nem következett be, lett helyette más...

Az informatikai vagy technokulturális forradalom alapjaiban változtatja meg a gazdaságot, a társadalmat és az embert. A technológia messze előreszaladt, magatartásformáink nehezen alkalmazkodnak. Ezért is gyorsult föl a nemzedékváltás. Korábban 30-40 év jelentett egy nemzedéket, ma már csak 10-15. Még pedagógiai szakemberek is mondanak olyan zöldségeket, hogy megváltozik a pedagógiai folyamat: a felnőttek digitális analfabéták, a gyerekek mint digitális bennszülöttek tanítják a felnőtteket. Pedig ha körültekintően és mélyebben ásunk a dolgok mélyére, akkor egyértelmű, hogy a gyerekek egyetlen dologban ügyesebbek a felnőtteknél (és ez így volt a világ kezdetétől fogva): eszközhasználati rutinjukban. Ahogy az anyanyelvtanulás, úgy az eszközhasználat rutinja is velünk születik, és életünk első szakaszában (az anyanyelvtanulás esetén néhány évig, az eszközhasználati rutin esetében kicsit tovább) – az agykutatók szerint az agyi plaszticitás következtében – rendkívüli teljesítményre képes, ami idővel lassul, majd meg is szűnik. Ha ezt most a digitális jövőképre vonatkoztatjuk, akkor annyi látszik bizonyosnak, hogy a ma fiatalsága életének első két évtizedében technikai-technológiai szinten

Felelőtlen jövőképek

Szöveg: **Balázs Géza**

előreszalad, de utána az ő eszközhasználati rutinjuk is lelassul, tehát pontosan ugyanúgy járnak, mint a szüleik. Ha viszont agyi plaszticitásuk fogékony korszakában nem sajátítják el az emberiség és szüleik, környezetük által kipróbált, hagyományosnak mondható ismereteket (kapcsolatteremtés, helytállás, megküzdés, kitartás, tisztelet, fegyelem, múltismeret stb.), akkor véglegesen kimaradnak valamiből – amit most egyszerűsítve kultúraátadásnak nevezek. Természetesen így is lehet élni (a szigorúbban fogalmazók szerint: vegetálni), és persze az emberiség dönthet úgy is, hogy feledi múltját, és más pályára áll, de ennek emberi-társadalmi következményei bizonyosan beláthatatlanok.

Ezért én nagyon óvatos vagyok a digitális jövőképpel kapcsolatban. Örülök a technológiai fejlődésnek, az emberi élet egyre könnyebbé válásának, de félttem is az embert: a célokat kítűző, alkotó, társadalmi együttműködésben és felelősségtudattal létező embert. Félttem a gyors változásoktól, amelyek bizonyára törekennyé teszik idegrendszerét, világát. Hallok olyasmiről, hogy a robottechnika hamarosan milliók munkahelyét veszi el, s akkor szükségessé válik a „teljesítmény nélküli alapjövedelem”, valamint igazi társadalmi probléma lesz a szabadidő (hasznos) eltöltése. Tartok tőle, ha az ember megszabadul a munkától, a napi rutintól, és ez teljesen felkészületlenül éri, akkor személyisége végleg átalakul; maga is valamiféle robottá, gépemberré, rossz metaforával: zombivá válik. Nem vagyok „megmondóember”, ne legyen igazam.

A munka és a felelősség megosztása

Sok tanár nagyon nehezen vállal osztályt. Érthető, hiszen harminc gyerek iskolai életéért felelősnek lenni valóban nagy felelősség, sok munkát és nagy odafigyelést igényel. Lehet-e ezeken a terheken enyhíteni, meg lehet-e osztani a felelősséget? Hogyan lehet valaki jó osztályfőnök úgy, hogy mégsem pusztul bele?

Az iskola mindenekelőtt azzal segítheti a leendő osztályfőnököt, ha ügyel arra, hogy az osztályfőnökség a legjobbat hozza ki belőle. Ha engedi, hogy pihenjen két osztály között, ha figyel arra, hogy inkább gimnazistákhoz vagy inkább szakközépiskolásokhoz való-e, hogy bírni fog-e egyhuzamban hat év osztályfőnökséget, vagy inkább négy évfolyamos osztályba való, netán csak egy évre, de kiválóan tud átvenni egy érettségi előtt álló osztályt. Továbbá ha kialakít egy jól működő segítői hálózatot, amire támaszkodhat: az iskolapszichológus, a logopédus, a gyógypedagógus, a pedagógiai asszisztens jelenléte szakmailag erősen támogathatja az osztályfőnököket.

Ha az iskola meg tudja oldani, érdemes eleve megosztani a feladatokat. Nagy könnyebbséget jelent, ha valaki nem azt érzi, hogy harminc gyerek nevelésének egész súlya órá nehezedik.

Osztályfőnök és osztályfőnök-helyettes

Ha az osztályfőnök mellett ott áll egy osztályfőnök-helyettes, akkor mindig van kivel megbeszélne az osztály ügyeit. A feladatokat is meg lehet osztani: az osztályfőnök-helyettes intézheti például a hiányzások igazolását, az ebédbefizetéseket, ellenőrizheti a heteseket, stb. Eleve adott, hogy az osztálykirándulásokon ki kíséri még az osztályt – nem kell mindig keresgélni kísérőtanárt. Kialakulhatnak a közös elvárások, normák, szokások. Ha az osztályfőnök beteg lesz, vagy bármi más miatt hosszabb ideig nem tud dolgozni, automatikusan az osztályfőnök-helyettes lép a helyébe, akinek könnyebb átvenni a feladatokat, mert ismeri és átlátja az osztály ügyeit. A gyerekek számára is természetessé válik így, hogy ha nincs az iskolában az osztályfőnök, akkor

hozzá fordulhatnak. Megkönnyítheti a diákokkal való személyes kapcsolatteremtést is, ha van egy osztályfőnök-helyettes, mert vélhetően lesz diák, aki az egyikükkel, és lesz, aki a másikukkal találja meg könnyebben a közös hangot. Megszervezhető úgy az iskolai órarend, hogy legalább az egyikükkel mindennap legyen órája az osztálynak. Ez hihetetlenül nagy stabilitást adhat az osztálynak, mert azt tapasztalhatják meg, hogy mindig megkapják a szükséges figyelmet. De a legfontosabb mégis az, hogy az osztályfőnök kap egy olyan pedagóguskollégát, aki ismeri az osztályt, és akivel éppen ezért érdemben meg lehet beszélni a problémákat, feszültségeket és konfliktusokat.

Társosztályfőnökök

Az osztályfőnök és osztályfőnök-helyettes kapcsolatnál sokkal intenzívebb, éppen ezért még termékenyebb lehet a társosztályfőnöki rendszer. Nem sok helyen van rá példa, mert ez lényegében minden osztályban két pedagógust köt le, de ha sikerül megvalósítani, akkor nagyon sok előnye lehet. Mindkét pedagógus osztályfőnök, és kettejük megegyezésén múlik, hogyan osztják el egymás között a feladatokat. Fontos, hogy mindketten teljes értékű osztályfőnökök, éppen ezért lehetőleg az összes szimbolikus eseményen együtt vannak jelen: együtt tartják a szülői értekezleteket, együtt és/vagy felváltva, esetleg témánként megosztva az osztályfőnöki órákat. Ha még azt is sikerül megoldani, hogy a két társosztályfőnök közül az egyik férfi, a másik nő legyen, az különösen szerencsés, mert az ilyen osztályfőnöki páros úgy működik, mint ahogy a családban az anya és az apa.

Persze mind az osztályfőnök-helyettesi, mind a társosztályfőnöki rendszernek vannak komoly előfeltételei és nehézségei, buktatói is. Az első nehezen teljesíthető

Szöveg:

Fenyő D. György

magyartanár,
a Magyar Tanárok
Egyesületének alelnöke

feltétel, hogy az iskolában legyen elég tanár ahhoz, hogy minden osztály két pedagógust kössön le. Viszont az is igaz, hogy olyan tanárokat, akik egyébként egyedül nem vállalnának osztályt, így könnyebb osztályfőnöki, társosztályfőnöki vagy osztályfőnök-helyettesi pozícióba hozni. Például egy énektanárt, aki nem négy, csak három évig tanít egy osztályt, vagy egy testnevelés szakost, aki ötödik–hatodikban még az egész osztályt tanítja, de hetedik–nyolcadikban már vagy csak a fiúkat, vagy csak a lányokat. Az is könnyebben lehet osztályfőnök-helyettes, aki nem tanítja az egész osztályt, vagy – bár ez a megoldás azért nem ideális – taníthatja a két társosztályfőnök az osztály egyik és másik felét (ha például kétféle tagozat van egy osztályban). Ez azt jelenti, hogy bármely típusú kettős osztályfőnökség egyrészt valóban lecsökkenti az iskola variációs lehetőségeit, másrészt meg is növeli őket.

Emellett nagyon sok minden függ az iskola szervezeti hagyományaitól és kultúrájától, elsősorban attól, hogy van-e kultúrája az együttműködésnek. Ahol szigorúan tilos bemenni egymás óráira, vagy ahol soha semmilyen programot nem szokás együtt csinálni, hanem mindenki egyedül dolgozik, ott nagyon nehéz egy négy évre szóló együttműködést kialakítani. Mert ezt is meg kell tanulni – azt, hogy a tanári, osztályfőnöki munka nem magányos tevékenység, hanem jó esetben csapatmunka. Fontos, hogy a tanárok ne vetélytársnak, beépített ellenségnek vagy kémnek tekintsék egymást, hogy ne szégyelljék egymás előtt, ha valami nem sikerül nekik, hanem azt éppolyan természetesnek vegyék, mint azt, hogy a másik tanárnak nem sikerül valami, vagy hogy valamelyik program sikerül, valamelyik meg nem.

A legjobb az, ha a tanárok megválaszthatják a helyettesüket vagy a társukat – mindannyian sokkal jobban szeretünk a barátainkkal együtt dolgozni, programokat szervezni, kirándulni. Ugyanakkor még egymásnak rokonszenves tanárokról is kiderülhet a munka során, hogy messze nem értenek mindenben egyet, hogy sok helyzetet másképp oldanának meg. Ez nehézség, de természetes: az osztályfőnöki páros munka olyan intenzív együttműködést igényel, hogy óhatatlanul kibuknak a különbségek. Éppen ezért nagyon fontos a választás, hogy a konfliktusok száma minimalizálható legyen, de még fontosabb az a munkahelyi kultúra, ami a különbségekben nem veszélyforrást, hanem megvitatandó szakmai kérdést lát. Vagyis hogy lehet szemléletbeli vagy véleménykülönbség a két társosztályfőnök között, csak arra kell törekedni, hogy ezt vitassák meg, ne pedig rejtett feszültségforrásként nehezítse meg a munkájukat. Komoly problémát okozhat még a vetélkedés: ki a jobb, kihez fordulnak többször a diákok, kit szeretnek jobban, ki oldja meg hatékonyabban a nehéz helyzeteket. Ha ilyen helyezkedéssé, látens versenyfutássá válik a kapcsolat, az mindenki számára nagyon káros.

Mentorok

Arra is van példa, hogy egy osztályfőnök mellett van az osztályban három-öt mentor, akik a diákokkal személyesen foglalkoznak. Ez az osztályfőnöki munka hangsúlyát úgy módosítja, hogy az osztállyal mint egységgel, mint közösséggel elsősorban az osztályfőnök dolgozik, a diákok egyéni problémáira, fejlődésére pedig főleg a mentorok figyelnek. Ez a rendszer elsősorban magasabb évfolyamokon lehet hatékony, például olyanokban, amelyeknek a csoportbontások miatt kevés közös órájuk van, vagy ahol egy osztályt a különböző tagozatok vagy fakultációk több különböző csoportra szakítanak. Olyan iskolákban van a mentori rendszerre leginkább példa, amelyekben a diákok speciális helyzetűek, nehéz körülményeik vagy személyiségproblémáik miatt speciális odafigyelést igényelnek, vagy amelyekben a tizedik osztály végéig a hagyományos osztályfőnöki struktúra működik, de a továbbtanulás előtt a fakultációs rendszerben az egységes osztályok szétesnek, és ezért kell átállni a mentori rendszerre.

A mentori rendszernek is vannak persze hátrányai és nehézségei. A közösségalapú vezetés helyett vagy mellett ez az egyéni támogatásra helyezi a hangsúlyt. Nehéz feladat egy osztályfőnöknek több mentor munkáját koordinálnia és magának is mentorálnia a diákokat. Nagy kérdés továbbá, hogy ilyenkor a diákok válasszanak-e maguknak mentort, a tanárok válasszanak-e mentoráltat, vagy az iskola a szervezeti adottságoknak megfelelően maga ossza-e be a diákokat egy-egy mentorhoz. Ha a diák választ, akkor a tanárok elkezdik azon mérni a maguk és egymás munkáját, hogy hányan választották őket. Ugyanakkor a választás szabadsága komoly garanciája lehet a bizalommal teli, személyes együttműködésnek. Ha az iskola osztja be a diákokat, akkor megfosztja a mentorokat és mentoráltakat a személyes választás és szimpátia elemétől, viszont sokkal rendszerszerűbb és kiszámíthatóbb lehet a működése.

Amit elsősorban tanácsolhatunk: nem szabad félni attól, hogy másokkal együtt kell dolgozni. Nagyon sokat profitálhat belőle mindenki, a tanár, a diák, az intézmény, és kiderülhet: a tanárság, sőt az osztályfőnökség sem feltétlenül magányos szakma, amit csak zárt ajtók mögött lehet művelni.

Kaleidoszkóp

Szöveg: Sallai Éva

Szeptember 1-jén jubileumi üléssel ünnepelte megalakulásának 40. évfordulóját a Nemzetközi Magyarstúdományi Társaság.

A bevezető előadásból megtudtuk, „a Nemzetközi Magyarstúdományi Társaság (2002 augusztusa előtt Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság) abból a felismerésből született, hogy a magyar filológia, tágabban a hungarológia immár nemzetközi tudományos diszciplínává vált, hasonlóan a más nyelvek és irodalmak, illetve nemzeti civilizációk kutatására kifejlődött tudományszakokhoz, mint pl. a germanisztika, turkológia stb. Minden egyes nemzeti civilizáció önálló alkotóeleme az egyetemes emberi kultúrának, azon belül egyedi szint, értéket képvisel, amelynek ápolása és kutatása általános emberi érdek. Ezen elgondolás jegyében alakították meg a világ számos országában tevékenykedő hungarológusok nemzetközi tudományos szervezetüket.

A Társaság létrejöttét a különböző országokban dolgozó hungarológusok ismételt ösztönzésére a Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezte 1977-ben. (...) Ezzel megszületett az a nemzetközi szervezet, amely – a már régebben működő hasonló társaságok mintájára – a világ magyar filológiában érdekelt más-más nemzetiségű és tudományos felfogású kutatóit tömöríti.”

A Társaság lehetővé teszi az egyes országok kutatói között a rendszeres információcserét, az eredményekről való tájékoztatást, s ezzel elősegíti a magyar nyelv, irodalom, néprajz és kultúra nemzeti egyoldalúságtól mentes tudományos vizsgálatát. Közzéteszi az egyes hungarológiai műhelyek, első körben a külföldi hungarológiai tanszékek, katedrák, intézetek stb. bemutatkozásait. A Társaság egyik fő tevékenysége tudományos előadások, tanácskozások, konferenciák rendezése.

„A Nemzetközi Magyarstúdományi Társaság széleskörűen szorgalmazza és

támogatja a magyar nyelvre, kultúrára és társadalomra vonatkozó kutatást és oktatást, valamint igyekszik közvetíteni ezek magyarországi és külföldi fórumai között. A Társaság tájékozik a Magyarországon és külföldön folyó hungarológiai tevékenységről, és a szerzett információkat, elsősorban internetes úton, hozzáférhetővé teszi tagjai és az érdeklődők számára, valamint cikkeket és monográfiákat publikál kiadványsorozataiban. Kiemelkedő működési formája az ötévente megrendezésre kerülő Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus.” (hungarologia.net)

Andrea Seidler, a Nemzetközi Magyarstúdományi Társaság elnöke és *Monok István*, a Társaság társelnöke a Magyar Tudományos Akadémián tartott előadásában bemutatta a Társaság megújított működési stratégiáját. A magyarstúdományi stratégia hangsúlyozza, hogy a külpolitika alakításának egyik alapvető háttere a partnerek megismerése és annak tisztán látása, hogy ők hogyan látnak bennünket, magyarokat. Ennek érdekében alakította ki a magyar állam a vendégoktatói hálózatát (lektorátusok, vendégoktatók), támogatja a magyar történelmet, irodalmat, művelődést, kultúrát oktató, nem magyar fenntartású oktatóhelyeket, a magyar kulturális intézeti hálózatot és a Collegium Hungaricumok rendszerét. A külföldön megjelent magyar vonatkozású emlékek feltárásában ezek az intézmények alapvető fontosságúak. A nem magyarországi intézményekben dolgozóknak a Magyarországon tevékenykedőkkel való szakmai kapcsolattartását az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága és a Nemzetközi Magyarstúdományi Társaság biztosítja, szervezi.

Monok István hangsúlyozta, fontos, hogy Magyarországról és a magyarokról hiteles, szakmailag ellenőrzött információk, ismeretek jussanak el más országok véleményformáló, véleményalakító társadalmi rétegéhez. Kifejtette, hogy a hatékony magyarstúdományi stratégia megvalósítása érdekében ismernünk és támogatnunk kell mindazokat, akik a világban a magyarsággal vagy Magyarországgal kapcsolatos történelmi, néprajzi, irodalmi s a legtágabb

értelemben vett művelődéstörténeti kérdésekkel tudományosan foglalkoznak. Azokat hangsúlyosan is, akik nem magyar származásúak, és akik nem tudnak magyarul, viszont kutatási vagy oktatási témájukhoz összehasonlító anyagul a magyar művelődést választják.

A Társaságnak kiemelt célja az is, hogy fiatalítson a kommunikációs eszközein és gyakorlatán: „Mindenképpen erősíteni kell a publikációs lehetőségeinket és az idegen nyelvűségünket. És nemcsak az angolt! Ezért a folyóiratunk német, francia, olasz és angol nyelvű. Meggyőződésem, hogy a sok nyelv ismeretén keresztül is formáljuk a szemléletet. Több energiát és pénzt kell fektetnünk a kommunikációs csatornák megújításába, naprakész szinten tartásába. A hatékony magyarságtudományi stratégia megvalósításához meg kell találnunk azokat az embereket, akiket érdekel a magyarság múltja, jelene és jövője, ez pedig a kommunikációs eszközök megújítása, az új mozgásterek bővítése és a nemzetközi szakmai kapcsolatok erősítése nélkül nem lehetséges.”

A Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság következő, 2021-ben megrendezendő világkonferenciájának helyszíne Varsó lesz, megrendezését a Varsói Egyetem Magyar Tanszéke vállalta. Dr. Gizińska Csilla tanszékvezető elmondta: „Minden évben száz-százötvenen jelentkeznek magyar szakra, közülük huszonöt-harminc hallgatót veszünk fel az alapszakra. Ez nagyon jó arány még a Varsói Egyetemen belül is. Nagy óraszámban tanítjuk a magyar nyelvet, és négy szemeszteren keresztül oktunk történelmet. Megemeltük az ún. hungarológia kurzusnak az óraszámait, ezeken az órákon a magyar kultúra, a magyar film, a színház és a folklór kerül előtérbe. Kiemelten fontos tanszékünkön a magyar irodalom és a nyelvtan oktatása, amely az első évtől a negyedik évig végigkíséri hallgatóinkat.” A tanszékvezető elmondta, hogy a magyar nyelv tanulására az utóbbi években nemcsak a hagyományos lengyel–magyar barátság vagy a magyar nyelv iránti érdeklődés ad okot, hanem az is, hogy a multicegek az utóbbi öt-hat évben a visegrádi országokra régióként tekintenek, és

Varsóban is nagyon sok olyan fiatalra van szükség, akik jól tudnak angolul, lengyelül és magyarul. Dr. Gizińska Csilla elmondta, hogy a következő év nagy feladata lesz az új lengyel–magyar és magyar–lengyel nagyszótár elkészítése, majd így zárta a szavait: „Hiszek abban, hogy azok a hallgatók, akik nálunk végeznek, bárhova kerüljenek is, mindig a magyar kultúrát közvetítik Lengyelországban, ahol nagyon jó magyarnak lenni. A mai napig érezhető a hagyományos lengyel–magyar barátság. Ha az ember itt bárhol azt mondja: magyar vagyok, akkor mindenütt hihetetlen barátsággal, nyílt szívvel találkozik. És egy ilyen országban ápolni és elősegíteni a kapcsolatokat, igazi, gyönyörű szép feladat, küldetés.”

Flavescent segetes cum Sol volet, et mala iusto In melius rediget tempora longa dies.

(„Magsárgul majd a vetés, ha a Nap akarja, és amikor kell, majd / jobbra fordítja a bajokat az idő.”)

A jelmondat a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság küldetésének lényegét sűríti: a magyar kultúra terjesztése, a világban a magyarokról kialakult kép történetének értelmezése, valamint e kép formálása az információk hatékony terjesztésével a más kultúrákkal és nyelvekkel folytatott párbeszéd révén hosszú távú feladat, nem függhet kurrens politikai helyzettől, kulturális vagy politikai divatoktól. S amint a munka is hosszú távra tervez, úgy annak eredménye is történelmi távlatban mutatkozik meg – a mai kulturális kapcsolatok az előző generációk erőfeszítéseinek gyümölcsei, amint a jövő a mostani generációk munkájára épülhet csak.

CSINSZKA (BONCZA BERTA)

▶ 1894. június 7. – 1934. október 24.

1934. október 24-én hunyt el egy mindenki által ismert asszony, Márffy Ödönné, született Boncza Berta. Vagyis ahogy tényleg mindenki ismeri: Ady Endre Csinszkája. Ellentmondásos személyisége ma is élénken foglalkoztatja a közvéleményt, és egyre inkább kiderül, hogy a múzsa és az ember gyakran élesen különbözött egymástól.

Egyéniségét mindig a hozzá tartozó férfiak formálták, annak ellenére, hogy valójában mindig is maga irányította a sorsát. Apja 45 éves volt, amikor feleségül vette 16 éves unokahúgát. Nővére, aki ezzel egyben anyósa is lett, már ezt sem tudta megbocsátani neki, akkor azonban végképp meggyűlölte, amikor a kislány megszületett. Boncza Miklós csak tíz nappal később érkezett haza, amikor értesítették, hogy felesége gyermekágyi lázban meghalt. Lányát aztán meg sem nézte, hanem visszautazott barátnőjéhez.

A szülők nélkül felnőtt Berta 16 évesen egy svájci nevelőintézetbe került. Onnan írta szenvedélyes leveleit első szerelmének, Tabéry Gézának. A fiatal újságíró válszámban felhívta figyelmét Ady verseire, de a legendával ellentétben a hatás elmaradt. A lány csak később kezdett érdeklődni iránta, akkor is inkább rendhagyó életmódja miatt. A nagy találkozást háromévnnyi levélváltás előzte meg. A lánynak akkoriban egy Lám Béla nevű fiatalember udvarolt, de mivel a fiú húzta-halasztotta a házasságkötést, Berta egyre hevesebben lovalta bele magát az Adyval érlelődő kapcsolatba. Érzéseit nem is titkolta barátja előtt: *„Lehet, hogy teljesen bohéméletű művészasszony leszek, önálló, független és tehetséges, esetleg az árnyéka egy nagy haldokló félistennek, s egy nagy emberi roncsnak én leszek a napfény, az utolsó csók. Tudod, hogy amit a fejembe veszek, és meg akarok tenni, előttem sohasem lehetetlen. Szélsőségek, nagy álmok, nagy érzések kohója a lelkem. Hogy tart az élet valamiért – vakon hiszem.”*

Ami azután történt, egy bohózatba is beillene. Lám Béla meg sem állt a csucsai kastélyig, és nyomban eljegyezte a „várkisasszonyt”. A következő látogatás furcsa hármásban zajlott le. Béla dühödten letépte ujjáról a gyűrűjét, Ady pedig, a helyzetet mentendő, megkérte a hoppon maradt menyasszony kezét. Csak később döbbsent rá, milyen végzetes hibát követett el. *„Mi lesz? – nem tudom, ízlésem s küldetésem ellenére Jókai-regényhőssé kell talán válnom.”* „A kislány szeret engem, de apja lánya, degenerált, elrontott, perverz.” *„Az a házasság ma még nincs meg, de úriságomra kötelező, hogy meglegyen, mert a fél ország tud róla. Azután pedig vagy 15 gramm veronál vagy hátha megsegít az Isten. Annyi maradt meg vigasztalásul, hogy egy napos házasságot is föl lehet bontani.”* A házasság mindkettőjük életét pokollá tette, s csak a közvéleményt sikerült megteveszteni a Csinszka-versekből áradó harmóniával.

Boncza Berta (Csinszka) és Ady Endre
(Fotó: Székely Aladár)

Ady halála után Boncza Berta férje baráti körében keresett vigasztalást. Először Babits Mihállyal próbálkozott, majd Márffy Ödön festőművész következett, akihez feleségül is ment. Egy levelében így indokolta meg döntését: *„Semmit nem törődöm vele, hogy kívülálló ember minnek néz és hogyan lát meg igazaimban. Nem forgatom égnek szemeimet, ha szoba jön az Ady neve, és nem szavalom a verseit úton-útfélen. A kultusz, ami bennem él iránta, fájdalmasan ügyetlen, furcsán titkolt, szégyellni valóan szűzi, suta és személytelen. Egy 16 éves diáklány éretlen romantikája, aki sohasem juthatott el testi mivoltáig s csak zsenijén keresztül érezte meg a vágyat Ady után. Én élni és jól élni akarok – senki sírján, de a maga lábán.”*

Mivel második házassága sem úgy sikerült, ahogy elképzelte, újabb kapcsolatokba menekült. 1934-ben, egy októberi estén feldúltan rohant ki egy pesti bérházból, mert nős szeretője nem vette jó néven váratlan látogatását. Otthon egy estély közepébe csöppent, s néhány perc múlva pezsgőspohárral a kezében összeesett. Az agyvérzés néhány nap múlva végzett vele. Csinszka mindössze 40 évet élt.

ERKEL FERENC

▶ 1810. november 7. – 1893. június 15.

Az európai zenetörténetnek már több fénykora volt, de olyan egyedülálló, mint a múlt században, soha. A nyugati zenei nagyhatalmak mellett sorra tűntek fel a közép- és kelet-európai országok muzsikussai, akik műveikkel megteremtették az egyes nemzetek saját, csak rájuk jellemző zenekultúráját. A magyar nemzeti opera atyja, Erkel Ferenc 1810. november 7-én született Gyulán.

Már első darabját, a 30 éves korában komponált *Bátori Máriát* is lelkesen ünnepelte a közönség és a kritikusok nagyobb része. Akadt azonban olyan is, aki felfortyant, amikor a szereplők között megpillantotta Kálmán király nevét: „Istenemre! Ha valaha még Nagy Lajost vagy éppen Hunyadi Jánost engednének a magyar operában kornyikálni, megérdemelné a színház, hogy azonnal összeroskadjon!”

Jóslata kis híján bevált: négy évvel később ugyanis színre került Erkel *Hunyadi László* című operája. Igaz, a törökverő nem szerepelt benne, de dalra fakadt mindkét fia, a felesége és még több történelmi személy, köztük V. László király is. Sőt, a színház is majdnem összedőlt, csak éppen nem a szegyetől, hanem a közönség lelkes tüntetésétől. A *Regélő Pesti Divatlap* műírója ismét felháborodott cikket írt: „Lehet-e, méltóságos-e, nem ellenkezik-e a történet szellemével, hogy minden, legkömolyabb tárgy is operává csináltatik? Hunyadi László énekel! Nem tetszik ez vissza senkinek is?”

Úgy látszik, nem. A többi újság például ekképpen vélekedett: „A műben szellem, erő és szenvedély váltig ölelkeznek. Nemzeties szempontból véve olly sikerült szüleménynek vallhatni jelen dalművet, hogy azt bátran sorolhatjuk legjelesebb hazai zenekincseinkhez.” Vagy: „Ha van a magyar zenének jövődjője, ha zeneművészetben magyar iskoláról valaha szó lehet a polgárosodott népek között, úgy annak megalapítását Hunyadi László szerzőjének fogja köszönni nemzetünk.”

A közel másfél évszázados szavakat igazolta az idő: a *Hunyadi László*val valóban megszületett a magyar nemzeti opera. S ez nemcsak Erkel érdeme, aki az olasz és francia dallamvilágot vegyítette a magyar verbunkossal, hanem Egressy Béné, a szövegíróé is. Ahogyan később Katona Bánk bánjához nyúlt ügyes kézzel, a *Hunyadi László* librettóját is egy szomorújáték alapján írta meg: Tóth Lőrinc *Két László* című drámájából.

Erkel Ferenc (Barabás Miklós litográfiája, 1845)

A téma 1844-ben érthetően meghódította az embereket. A bemutató egyik szemtanúja, Ábrányi Kornél zeneszerző évekkel később így idézte fel a nevezetes napot: „Politikai s egyéb természetű cselszövényeknek már akkor is bővíben volt Magyarország. Mikor az első felvonás végén először csendült fel a *Meghalt a cselszövő* kezdetű felvillanyozó karének, elementáris tapsvihar tört ki. A közönség tömegesen felkelt helyéről, kendőket lobogtatott, s zúgta az éljeneket. Mikor pedig a függöny legördült, többször követelte a kar ismétlését, a szerzőt pedig számtalanszor hívta a lámpák elé s a zenekar értékes ezüst babérkoszorút és billikomot nyújtott át neki emlékül. Nem is kellett hozzá akkor már valami különleges divináló tehetség megjósolni, hogy Erkel Ferenc operáján – kivált Magyarországon – soha nem fog kifogni az időnek őrlő vasfoga.”

Iránytű

Összeállította: **Bálint Anna**

Komplex intézmény- és képzésfejlesztési program indul a Szegedi Tudományegyetemen

Széles körű, többlépcsős, minden szereplőt bevonó tervet valósít meg a Szegedi Tudományegyetem, melynek elsődleges célja a lemorzsolódás csökkentése, a diplomások arányának növelése és általában a technológiai innovációk előmozdítása. Mindennek a megvalósítására a Széchenyi 2020 program keretében mintegy 3,675 milliárd forint támogatást nyert az egyetem által vezetett konzorcium. A program keretében elsőként a felsőfokú tanulmányok idő előtti elhagyásának okait tárják fel. A következő lépcsőben a kutatási és egyéb tapasztalatok alapján modernizálják és újrastrukturálják a képzéseket. Nemcsak a hagyományos tananyag frissítését tervezik, hanem a tankönyvek, jegyzetek digitalizációját és az e-learning-szolgáltatások bővítését is. A cél egyrészt az, hogy az oktatás jobban meg tudjon felelni a munkaerőpiac kihívásainak, másrészt az, hogy a hallgatókat is fokozottabban bevonják az oktatás folyamatába: a projekt részeként például az oktatói teljesítménymérés és -értékelés rendszere is bővül. A program fontos célkitűzése továbbá, hogy a rendszeres testmozgás és a versenysport is az egyetemi élet szerves részévé váljon, és fejlesztik a fogyatékkal élő hallgatók által igénybe vehető sportszolgáltatásokat is. Ezenkívül nagy hangsúlyt fektetnek a nemzetköziesedésre is: növelik a külföldi mobilitások számát, további idegen nyelvű képzéseket indítanak, valamint külföldi vendégoktatókat hívnak meg.

Digitális Pedagógus Konferencia 2017

Nyár végén zárult le a jelentkezés a Tempus Közalapítvány által hatodik alkalommal meghirdetett pályázatra, melyre a pedagógusok egyénileg vagy csoportosan küldhették be különböző, az IKT-eszközök kreatív felhasználására vonatkozó, tanóra vagy alternatív iskolai program keretében megvalósítható ötleteiket. Az idei és a korábbi évek pályaművei a Digitális Módszertáron keresztül (www.digitalismodszertar.tka.hu) érhetőek el. A legjobbnak ítélt módszertani anyagok elkészítői Digitális Pedagógus díjban részesülnek. A díjazottak továbbá a 2017 novemberében rendezendő „Digitális Pedagógus Konferencia 2017” során is lehetőséget kapnak a bemutatkozásra. Az évről évre komoly, sokszereplős szakmai együttműködés eredményeként létrejövő konferencia a digitális oktatás különböző szereplői – oktatáskutatók, pedagógusok, szülők, pszichológusok – közötti párbeszédet segíti elő.

Átfogó iskolafejlesztési program indul többmilliárdos forrásból

Balog Zoltán tanévkezdéskor jelentette be, hogy a kormány az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) keretében a nemzeti költségvetésből összesen 81,2 milliárd forintot fordít iskolafejlesztésre. A programban 527, többnyire hátrányos helyzetű településen található intézmény vesz részt: 437 iskolát felújítanak, 91 esetben pedig bővítések történnek. A program keretében a tantermek felújításán túl külön figyelmet fordítanak a nyelvi képzés helyszíneinek fejlesztésére is. Az iskolák mellett új informatikai eszközökben és széles sávú internetszolgáltatásban részesülnek, valamint a nagy digitális fejlesztési programba is bevonják őket.

Pályázatok

Összeállította: **Bálint Anna**

Mester-M díj áldozatkész pedagógusoknak

Tárgy: A MOL Magyarország Új Európa Alapítványának díjára bárki jelölhet olyan, 10 és 18 év közötti fiatalokkal foglalkozó pedagógust, aki tehetséges tanulókat készít fel nemzetközi versenyekre, segít elindítani őket szakmai pályájukon, vagy épp hátrányos helyzetű tanulókat vesz pártfogásába, esetleg sokakat megmozgató, eredményes szakköröket, iskolán kívüli programokat szervez. Az 1 000 000 forintos pénzjutalomban évente 10, bármely tantárgyat oktató vagy sportágban tevékenykedő személy részesülhet. •

Határidő: 2017. december 31. • **További információ:** www.ujeuropaalapitvany.hu/cikk/mester-m

27. Ifjúsági Tudományos és Innovációs tehetségkutató verseny (2017/2018-as tanév)

Kiíró: Magyar Innovációs Szövetség •

Tárgy: Pályázni lehet műszaki, természettudományi, környezetvédelmi, informatikai, valamint matematikai területről bármilyen innovatív alkotással, találmánnyal, kutató-, fejlesztő- vagy tudományos munka eredményével. Továbbá lehet pályázni a National Instruments myDAQ nevű termékének újszerű, máshol nem használt vagy publikált mérési vagy adatgyűjtési eljárásának kidolgozásával, illetve konkrét gyakorlati feladatok megoldására irányuló alkalmazással is. A versenyen bármilyen egyéb versenyre vagy pályázatra készített pályamunkával vagy műszaki alkotással is részt lehet venni. Egyénileg vagy kétfős csapatba szerveződve pályázhat minden 1997. október 1. és 2004. augusztus 31. között született fiatal, aki még nem kezdte meg felsőoktatási tanulmányait. Pályázhatnak határon túli magyar fiatalok is. • **Határidő:** 2017. november 28. • **További információ:** www.innovacio.hu, +36 1 430-3330

Arany János Tehetséggondozó Program 8. évfolyamos tanulók számára

Tárgy: Az Emberi Erőforrások Minisztériuma pályázatot hirdet helyi önkormányzatok és nemzetiségi önkormányzatok számára a településükön – elsősorban kis-településen, tanyán vagy nagyobb település külterületén, leromlott lakóterületein – lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező, tehetséges nyolcadik évfolyamos tanulóknak az Arany János Tehetséggondozó Programban való részvételre. Az Arany János Tehetséggondozó Program keretében lehetőség nyílik arra, hogy a hátrányos helyzetű tehetséges gyerekek olyan középiskolákban, kollégiumokban tanuljanak, nevelkedjenek, amelyek célul tűzték ki a tehetséggondozást és a felsőfokú tanulmányokra való eredményes felkészítést. • **Határidő:** 2017. december 12. • **További információ:** A programról: www.ajtp.hu. A pályázattal kapcsolatban további felvilágosítást kaphatnak a programban részt vevő intézmények programfelelőseitől vagy az EMMI Köznevelés-igazgatási Főosztályán Spohn Beáta referenstől (beata.spohn@emmi.gov.hu).

Programajánló

Összeállította: **Bálint Anna**

Bibliamúzeum – interaktív kiállítás

2017. december 29-ig – Bibliamúzeum, 1092 Budapest, Ráday utca 28.

A Bibliamúzeumban a Biblia világát interaktív módon ismerheti meg a látogató. Eredeti régészeti leleteket hoztak Izraelből, hogy még kézzelfoghatóbbá váljon a történelem. Láthat olyan tárgyakat, amelyeket elsüllyedt tengeri hajókból mentettek ki. Megtudhatja, kik voltak az egyiptomi istenek, és milyen használati tárgyaik voltak az egyiptomiaknak. A Szépművészeti Múzeum egyiptomi műtárgyai mellett sok szép kora keresztyén tárgyat is láthat a kiállításon. Megtekintheti Heródes templomának makettjét, és bepillanthat az első századok zsinagógáiba és keresztyén templomaiba. Nézelődhet, tanulhat, játszhat. Saját kezével megépítheti Noé bárkáját, kipróbálhatja magát bibliaismereti játékokban. A gyerekbarát tárlatot úgy alakították ki, hogy minden kiállítási szakasznál legyen a kicsik számára is látnivaló. A tárlók tárgyai és történetei grafikákon elevenednek meg a gyerekek szemmagasságában.

www.bibliamuzeum.com

Káva Kulturális Műhely: Titkos ajtó

2017. szeptember–december – Trafó Kortárs Művészetek Háza

Az idén húszéves Káva Kulturális Műhely a színházi nevelés eszközeivel élő előadásai mindig is olyan témákat jártak körül, amelyek egy adott korosztály vagy közeg legfőbb emberi, társadalmi, erkölcsi kérdéseit feszegetik – és próbáltak rájuk választ is adni. Számos korábbi előadásuk és az évadban várható premierjeik mellett diákszínjátszó csoportot és egyéb „drámás” projekteket is szerveznek. Jelen előadás az általános iskola 7–8. évfolyamos diákjainak szól, és egy 14 éves kamaszlány, Sári szemszögéből meséli el a felnőtté válás „titkos ajtókon” keresztül vezet, kihívásokkal teli útját. Az előadások zárt körűek, az osztályok vagy drámaszakkörök jelentkezését a nemeth.edina@kavaszinhas.hu címen várják.

www.trafo.hu/hu-HU/titikos_ajto

Csopa Óbudán

2017. szeptember 30-tól folyamatosan – 1036 Budapest, Bécsi út 38–44.

20 évig a Csodák Palotája egy igazi játszóház volt, ahol minden korosztály a megtapasztalás útján, gyermeki rácsodálkozással fedezhette fel, hogy a világ érdekes. Tavaly a testvére, a Csopa Playbar létrehozásával egy más profilú intézmény is megszületett: egy tudományos tematikájú szórakozóhely, ahol a kamaszok, fiatal felnőttek korosztálya értelmesen töltheti el a szabadidejét. Idén szeptemberben a jelenlegi Csopa Campona kiállítás teljesen felújítva átköltözött a Csopa Playbar alatti területre, a Buda EG üzletközpontba, így a két helyszín összeköltözésével testet öltött egy világszínvonalú, többféle tudományágat felölelő, minden korosztálynak jó programot nyújtó 5000 m²-es tudományos szórakoztatóközpont Óbudán. A kétszintes science center több mint 250 játékkal, tematikus kiállításokkal, előadóteremmel és laborral, 3 élményvetítővel, 4 szabadulószobával és rendezvénytermekkel, lombikból iható koktélokkal, biliárdfoci-pályákkal, különleges csocsókkal és 27 interaktív asztallal várja látogatóit.

www.csopa.hu

MÚZEUMOK ŐSZI FESZTIVÁLJA

szeptember 25.
→ november 12.
2017

AZ AJTÓ NYITVA ÁLL!

Pincétől a padlásig

A lámpás én vagyok

Óvodapedagógusok napja

Mesterek és alkotók

Irodalmi (cool)túra

Szakmai programok

Utazó múzeum

Múzeumi szünetelő

Irodalmi találkozások

Rejtély a múzeumban

Múzeumi ősbúcsúztató

Available on the App Store

ANDROID APP ON Google play

nka
Nemzeti Kulturális Alap

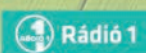
PARTNEREINK.

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET

MTA SZTAKI
Magyar Tudományos Akadémia Szabványtechnikai Állomás Kísérleti Intézet

MOL

SEGÍTŐ KEZET NYÚJTANI **MENŐ!**

KÖSZ! PROGRAM A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT TÁMOGATÁSÁRA

A **KÖSZ!** Program olyan projekteket támogat, amelyekben a diákok teljesíteni tudják az Iskolai Közösségi Szolgálatot. A pályázatot az a fogadó szervezet tudja benyújtani, ahol a közösségi szolgálat megvalósul.

A **KÖSZ!** Programot a **MOL Új Európa Alapítványa** az Oktatókutató és Fejlesztő Intézettel együttműködésben hirdeti meg.

Az online pályázatok benyújtási határideje: **2017. november 15.**